

**ADVIEZEN EN BESLISSINGEN
VAN DE
COMMISSIE ZORGVULDIG BESTUUR**

2004

COMMISSIE ZORGVULDIG BESTUUR

INHOUDSTABEL

DEEL I. VOORWOORD	pagina 1
DEEL II. ALGEMEEN	
2.1. INSTALLATIE COMMISSIE ZORGVULDIG BESTUUR	pagina 3
2.2. PROCEDURES	pagina 4
2.3. AANTAL DOSSIERS	pagina 8
DEEL III. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN	
3.1. PROCEDUREKWESTIES	pagina 9
3.2. KOSTELOOSHEID BASISONDERWIJS	pagina 11
3.2.1. ALGEMEEN	pagina 11
3.2.2. TOEGELATEN BIJDRAGE	pagina 11
3.2.3. NIET TOEGELATEN BIJDRAGE	pagina 14
3.2.4. BIJDRAGEREGELING EN SCHOOLREGLEMENT	pagina 17
3.3. KOSTELOZE TOEGANG SECUNDAIR ONDERWIJS	pagina 20
3.3.1. ALGEMEEN	pagina 20
3.3.2. TOEGELATEN BIJDRAGE	pagina 20
3.3.3. NIET TOEGELATEN BIJDRAGE	pagina 23
3.3.4. BIJDRAGEREGELING	pagina 26
3.4. ONEERLIJKE CONCURRENTIE	pagina 27
3.4.1. ALGEMEEN	pagina 27
3.4.2. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN	pagina 27
3.5. POLITIEKE ACTIVITEITEN	pagina 28
3.5.1. ALGEMEEN	pagina 28
3.5.2. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN	pagina 28
3.6. HANDELSACTIVITEITEN	pagina 30
3.6.1. ALGEMEEN	pagina 30
3.6.2. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN	pagina 31
3.7. RECLAME EN SPONSORING	pagina 37
3.7.1. ALGEMEEN	pagina 37
3.7.2. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN	pagina 38
DEEL IV. BIJLAGE	
4.1. Samenstelling Commissie zorgvuldig bestuur	pagina 41
4.2. Overzicht adviezen en beslissingen in 2004	pagina 42

DEEL I . VOORWOORD

De Commissie zorgvuldig bestuur heeft in het afgelopen jaar 2004 een aantal vragen en klachten behandeld die betrekking hebben op diverse onderwerpen waarvoor zij bevoegd is. Volgens thema van het zorgvuldig bestuur betrof het:

1 a. Kosteloosheid Basisonderwijs	13
1 b. Kosteloze toegang Secundair onderwijs	15
2. Oneerlijke concurrentie	1
3. Politieke activiteiten	7
4. Handelsactiviteiten	2
5. Reclame en sponsoring	<u>7</u>
Totaal:	45

Geen der behandelde klachten gaf aanleiding tot het opleggen van sancties. Wel werden bepaalde aanbevelingen gedaan en zelfs beslissingen opgeschorst in afwachting dat de partijen in overleg met elkaar, een gedragsprotocol konden uitwerken ten einde de schoolvrede te bewaren. Dit toont mijns inziens aan dat de Commissie haar taak behoorlijk vervult. Enerzijds naar de vorm met een procedurele soepelheid en snelheid van rechtsbedeling. Anderzijds naar de inhoud met een verzoenend en pragmatisch optreden waar mogelijk, duidelijk grenzen trekkend waar neiging bestaat om zo niet een scheve schaats trachten te rijden, dan toch wel bepaalde grenzen stelselmatig te verleggen, vooral inzake kosteloosheid van onderwijs.

De Commissie blijft waakzaam en tracht een gedragslijn en een rechtspraak aan te houden die het mogelijk maakt vele vragen en klachten overbodig te maken. Immers haar gemotiveerde adviezen en beslissingen kunnen bestendig geraadpleegd worden via het internet en stellen alle belanghebbenden in staat de kansen na te gaan om een vraag of klacht te stellen in het licht van de bestaande precedënten.

Nu is het wel zo dat tegen een beslissing van de Commissie hoger beroep kan ingesteld worden bij de Vlaamse Regering. Die zal niet alleen op grond van juridische argumenten een beslissing kunnen vernietigen en herwerken, maar ook op loutere gronden van opportuniteit. Voor de betrokken partijen rest dan nog wel een eventueel verhaal voor de Raad van State of de gewone rechtbanken, maar het laat toch wel ruimte voor bedenkingen over de rechtszekerheid. Dat was o.a. het geval inzake een klacht inzake de installatie van fitness centra waaraan een school via opgezette tussenvennootschappen, zo niet rechtstreeks dan toch wel onrechtstreeks deelnam en waarover verder in dit verslag gesproken wordt.

De Commissie zorgvuldig bestuur is niet bevoegd om opportuniteitsredenen te onderzoeken of er een oordeel over uit te spreken. Bovendien is het niet gebruikelijk dat zij haar uitspraken achteraf zou voorzien van commentaren. Een voldoende gemotiveerd advies of beslissing hoeft trouwens achteraf niet verder ingekleed te worden.

De Commissie onderzoekt geval per geval en de mogelijkheid bestaat dan ook dat in voorkomend geval in de toekomst geen rekening gehouden wordt met een uitspraak in beroep door de Vlaamse Regering die louter op een opportuniteit geïnspireerd is. Er is wel de mogelijkheid van de wetgever om initiatieven te nemen om haar regelgeving aan te passen aan nieuwe sociologische gegevens.

Nu dient onmiddellijk gezegd dat hoger beroep tegen de beslissingen van de Commissie uitzonderlijk voorkomt: twee beroepsprocedures in 2003, één in 2004, waarbij éénmaal de beslissing hervormd werd en tweemaal het beroep afgewezen werd. Rekening houdend met het feit dat er 83 zaken behandeld werden binnen die periode, kan men inderdaad van uitzonderingen spreken.

Voor de onmiddellijke toekomst verwacht de Commissie enerzijds een afname van de klachten in verband met politieke activiteiten (de verkiezingen zijn achter de rug) en een mogelijke toename in verband met de nieuwe bevoegdheid inzake participatie. De gedrevenheid waarmee de Commissieleden hun vrijwilligerstaak opnemen, staat er evenwel borg voor dat ook voor de toekomst de Commissie zorgvuldig bestuur de in haar gestelde verwachtingen zal blijven inlossen.

De voorzitter
Ernest Duys
Em. Kamervoorzitter Arbeidshof

DEEL II. ALGEMEEN

2.1. INSTALLATIE COMMISSIE ZORGVULDIG BESTUUR

Het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de Commissie zorgvuldig bestuur van 27 september 2002 verscheen in het Belgisch Staatsblad op 31 oktober 2002 en laat de Commissie opstarten met ingang van 1 september 2002.¹

Het besluit werd verder uitgewerkt in een huishoudelijk reglement.²

De samenstelling van de Commissie werd eerst geregeld bij ministerieel besluit van 3 februari 2003. Met ingang van 1 september 2004 werd de samenstelling van de Commissie aangepast door het besluit van 19 augustus 2004.³

Er is een kamer bevoegd voor het basisonderwijs en een kamer bevoegd voor het secundair onderwijs, de centra voor leerlingenbegeleiding, het deeltijds kunstonderwijs en het volwassenenonderwijs. Klachten en vragen die te maken hebben met alle onderwijsniveaus worden in een gemeenschappelijke zitting behandeld.

De voorzitter, die een magistraat of eremagistraat is, wordt bijgestaan door een secretaris, die ambtenaar is bij het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. De voorzitter oordeelt over de ontvankelijkheid van de vragen en klachten. De zittingen zijn slechts rechtsgeldig indien alle leden of hun plaatsvervangers aanwezig zijn. Per kamer moet één lid voldoen aan de voorwaarden om tot rechter in handelszaken benoemd te worden, één lid moet deskundig zijn op het gebied van de bescherming van de consumenten (onderwijsklanten) en twee leden moeten vertrouwd zijn met het onderwijsveld.

Op de website van het departement Onderwijs beschikt de Commissie over een afzonderlijke webpagina waar alle adviezen en beslissingen gepubliceerd worden: www.ond.vlaanderen.be/zorgvuldigbestuur.

---

¹ Besluit van 27 september 2002 betreffende de Commissie zorgvuldig bestuur.

² Huishoudelijke Reglement van 3 februari 2003, goedgekeurd door de Minister van Onderwijs op 24 februari 2003, Belgisch Staatsblad, 11 maart 2003.

³ Ministerieel Besluit van 19 augustus 2004 betreffende de samenstelling van de Commissie zorgvuldig bestuur, Belgisch Staatsblad, 9 september 2004.

2.2. PROCEDURES

Iedere belanghebbende zowel binnen als buiten het onderwijsveld kan over zijn rechten en plichten inzake zorgvuldig bestuur informatie inwinnen of een conflict beslechten door twee verschillende procedures te volgen : enerzijds een informatieve vragenprocedure en anderzijds een klachtenprocedure.

2.2.1. VRAAG EN ADVIES

Stap 1

Iedereen die bij een bepaald optreden van een school in het kader van zorgvuldig bestuur een belang heeft, kan om het even wanneer een vraag indienen. Hij die geen belang heeft, kan geen vraag indienen.

Vragen sturen belanghebbenden door via de post of e-mail ofwel leggen zij ze neer op het secretariaat van de Commissie tijdens de kantooruren:

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Onderwijs
Secretariaat-generaal 5B25
Commissie zorgvuldig bestuur
Willy Van Belleghem tel. 02/553.95.14 - fax: 02/553.95.25
zorgvuldigbestuur.onderwijs@vlaanderen.be
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel

Stap 2

De voorzitter oordeelt over de ontvankelijkheid van de vraag. Hij houdt daarbij rekening met de bevoegdheden van de Commissie zorgvuldig bestuur en de procedurevoorschriften (adres, termijnen, belang).

Het secretariaat informeert dadelijk per post de betrokkenen over de niet-ontvankelijkheid. In geval van ontvankelijkheid wordt de vraag ter behandeling voorgelegd aan de Commissie.

Stap 3

De Commissie stelt haar advies op binnen een termijn van 60 kalenderdagen die ingaat op de postdatum vermeld op de zending of e-mail met de vraag of op de datum van neerlegging op het secretariaat. De betrokkenen ontvangen een afschrift per post.

2.2.2. KLACHT EN BESLISSING

Stap 1

Iedereen die bij een bepaald optreden van een school in het kader van zorgvuldig bestuur een belang heeft kan een klacht indienen binnen een termijn van zestig kalenderdagen na de vaststelling of de kennisname van de betwiste feiten. Hij die geen belang heeft, kan geen klacht indienen.

De belanghebbende heeft er alle belang bij meteen alle mogelijke elementen naar inhoud en personen toe te beschrijven om de zaak snel en correct te laten behandelen door de Commissie. Vermits de werkzaamheden van de Commissie gebonden zijn aan decretale vastgelegde termijnen, wordt er geen uitstel van behandeling verleend.

Een klacht inzake zorgvuldig bestuur wordt bij aangetekend schrijven ingediend op het adres van de Commissie:

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
 Departement Onderwijs
 Secretariaat-generaal 5B25
 Commissie Zorgvuldig Bestuur
 Willy Van Belleghem tel. 02/553.95.14 - fax: 02/553.95.25
 zorgvuldigbestuur.onderwijs@vlaanderen.be
 Koning Albert II-laan 15
 1210 Brussel

Stap 2

De voorzitter oordeelt over de ontvankelijkheid van de klacht. Hij houdt daarbij rekening met de bevoegdheden van de Commissie zorgvuldig bestuur en de procedurevoorschriften (aangetekend schrijven, adres, termijnen, belang).

Het secretariaat informeert dadelijk per post de betrokkenen over de niet-ontvankelijkheid. In geval van ontvankelijkheid wordt de klacht ter behandeling voorgelegd aan de Commissie.

Stap 3

De Commissie stelt bij een ontvankelijke klacht alle betrokkenen schriftelijk in kennis.

De schriftelijke melding aan de betrokkenen bevat:

- 1° de ontvangst van de klacht;
- 2° de mogelijkheid voor de verwerende partij om een verweerschrift binnen een termijn van 15 kalenderdagen in te dienen. De termijn van 15 dagen loopt vanaf de postdatum vermeld op de zending met de melding van de ontvangst van de klacht door de Commissie;
- 3° de plaats, de dag en het uur waar de zitting zal worden gehouden;
- 4° voor het huishoudelijk reglement en de samenstelling van de Commissie wordt verwezen naar de website.

Stap 4

Binnen een termijn van 15 kalenderdagen (nl. de eerste vijftien dagen van bovenvermelde zestig dagen-beslissingstermijn) kan de betrokken onderwijsinstelling een verweerschrift indienen.

De voorzitter van de Commissie kan op uitdrukkelijk verzoek van de onderwijsinstelling en rekening houdend met de complexiteit van een dossier:

1° een verlenging van de termijn van vijftien kalenderdagen toestaan;
 2° de indiening van schriftelijke stukken op de zitting van de Commissie toestaan.

De onderwijsinstelling moet dit uitdrukkelijk vragen en de redenen opnoemen. De betrokkenen melden binnen de 15 kalenderdagen na de postdatum vermeld op de zending door de Commissie met de melding van de ontvangst van de klacht, wie ze als getuigen willen oproepen. Het secretariaat schrijft de getuigen aan.

Stap 5

De zitting is rechtsgeldig als de voorzitter en de leden of hun plaatsvervanger aanwezig zijn en wanneer alle betrokkenen tijdig bij aangetekende zending zijn opgeroepen. De Commissie hoort de betrokkenen. De betrokkenen kunnen zich op de zitting laten bijstaan of vervangen door een raadsman. Behoudens in het geval van overmacht, is een beslissing van de Commissie geldig bij afwezigheid van de betrokkenen, voor zover deze tijdig en bij aangetekend schrijven werden opgeroepen. De Commissie kan ambtshalve of op verzoek van één of meer betrokkenen getuigen horen op de zitting.

Bij een beslissing van de Commissie over een overtreding van de beginselen van zorgvuldig bestuur beslist de Commissie in tweede instantie over het al of niet opleggen van een sanctie.

In het geval de Commissie meent de betrokken onderwijsinstelling een sanctie te moeten opleggen, brengt ze het bestuur op de hoogte van het gegrond zijn van de klacht en de door de Commissie voorlopig bepaalde sanctie.

Het aangetekend schrijven met de mededeling van de beslissing en de oplegging van een sanctie bevat de melding dat binnen een termijn van 60 kalenderdagen na de postdatum vermeld op de zending met de beslissing, het bestuur het nodige gevolg kan geven inzake intrekking, herziening of passende genoegdoening.

Zo het bestuur binnen de termijn van 60 kalenderdagen geen gevolg geeft aan de beslissing van de Commissie, wordt de sanctie uitvoerbaar.

Zo het bestuur binnen de termijn van 60 kalenderdagen de bestreden handeling intrekt, vervalt de sanctie.

Zo het bestuur binnen de termijn van 60 kalenderdagen de bestreden handeling herziet of voorziet in een passende genoegdoening, oordeelt de Commissie of de aanpassing voldoende is.

Werd niet in een rechtsherstel voorzien of is het rechtsherstel niet afdoende, dan stelt de Commissie een definitieve sanctie vast. Dit kan de oorspronkelijk voorgestelde sanctie zijn of, in geval van gedeeltelijk rechtsherstel, een meer aangepaste sanctie.

Stap 6

Op het einde van de klachtenprocedure levert de Commissie een gemotiveerde administratieve beslissing af. De Commissie beslist zowel over de inhoud van de klacht (zorgvuldig bestuur) als over de eventuele sanctie.

De Commissie beslist binnen een termijn van 60 kalenderdagen die ingaat op de dag na de postdatum vermeld op de zending met de klacht. De beslissing wordt uiterlijk de laatste dag van die termijn per aangetekend schrijven verstuurd naar de betrokkenen.

De termijn van 60 kalenderdagen wordt opgeschort gedurende de periode van 6 juli tot en met 15 augustus.

De sancties die kunnen worden uitgesproken door de Commissie zijn de volgende:

1° een gedeeltelijke terugbetaling van de werkingsmiddelen van de betrokken onderwijsinstelling. De terugvordering of inhouding kan echter niet meer bedragen dan 10 procent van de werkingsmiddelen en kan er niet toe leiden dat het aandeel in de werkingsmiddelen dat bestemd is voor personeelsaangelegenheden in absolute cijfers kleiner wordt dan wanneer de maatregel niet zou getroffen zijn.

2° aan het betrokken centrum voor volwassenenonderwijs een financiële sanctie opleggen overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 2 maart 1999 tot regeling van een aantal aangelegenheden van het volwassenenonderwijs (artikel 66 §2). Dit betekent dat de financiële sanctie ten hoogste 5% kan bedragen van het aantal leraarsuren dat aan het bestuur wordt toegekend, vermenigvuldigd met 1250 euro en/of een gehele of gedeeltelijke terugbetaling van het inschrijvingsgeld kan inhouden.

Met werkingsmiddelen wordt bedoeld het budget dat de overheid aan scholen of centra toekent voor de werking en die uitbetaald zijn het schooljaar voorafgaand aan het schooljaar waarin zich het te sanctioneren feit voordoet.

De sanctie is slechts uitvoerbaar de dag nadat de termijn om beroep in te stellen verstreken is.

Stap 7

Tegen een beslissing van de Commissie kan betrokkene beroep instellen bij de Vlaamse Regering. Betrokkene stelt het beroep in binnen een termijn van zestig kalenderdagen die ingaat de dag na de postdatum van de betekening van de beslissing. Het beroep moet per aangetekend schrijven worden ingesteld. Dit beroep schorst de uitvoerbaarheid van de beslissing met inbegrip van de eventuele sanctie.

De Vlaamse Regering heeft op haar beurt zestig kalenderdagen de tijd om de commissiebeslissing te bevestigen, te wijzigen of te vernietigen op legaliteits- of opportuniteitsgronden (schending van de beginselen inzake "zorgvuldig bestuur" of strijdigheid met het algemeen belang).

In geval van vernietiging neemt de Vlaamse Regering zelf een nieuwe beslissing eventueel met inbegrip van een sanctie.

De beslissing van de Vlaamse Regering moet uiterlijk de laatste dag van de beslissingstermijn van zestig dagen bij aangetekend schrijven naar de betrokkenen worden verstuurd.

Tegelijkertijd brengt de Vlaamse Regering de Commissie op de hoogte van haar beslissing.

Stap 8

Tegen de beslissing in beroep door de Vlaamse Regering is verder verhaal mogelijk bij de gewone rechtbank of de administratieve rechter (Raad van State).

2.3. AANTAL DOSSIERS

	2003	2004
1a. Kosteloosheid Basisonderwijs	7	13
1b. Kosteloze toegang Secundair onderwijs	9	15
2. Eerlijke concurrentie	4	1
3. Politieke activiteiten	4	7
4. Handelsactiviteiten	8	2
5. Reclame en sponsoring	6	7
TOTAAL	38	45

Door de lage drempel inzake toegang vinden meer en meer ouders de weg tot de Commissie zorgvuldig bestuur. Ouders zijn in eerste instantie geïnteresseerd in de kosteloosheid van het onderwijs.

In 2004 is het aantal dossiers betreffende kosteloosheid duidelijk toegenomen. Voor het basisonderwijs wordt daarbij niet altijd het onderscheid gemaakt tussen het kosteloze, nl. hetgeen noodzakelijk is in het kader van eindtermen en ontwikkelingsdoelen en alle andere onderwijs- en schoolactiviteiten.

Voor het secundair onderwijs gaan ouders ten onrechte uit van een kosteloosheid, terwijl de regelgeving enkel voorziet in een kosteloze toegang tot het onderwijs.

Een duidelijke en volledige bijdrageregeling die op voorhand in transparantie gecommuniceerd wordt naar alle ouders toe kan al veel misverstanden verhelpen.

Geen enkel dossier voor 2004 betreffende politieke activiteiten in een school hebben geleid tot een uitspraak ten gronde. De Commissie stelt vast dat er geen sprake is van politieke activiteiten of dat ingediende dossiers achterhaald of onvolledig zijn.

Voor de relatief nieuwe regeling op het gebied van reclame en sponsoring blijft het aantal dossiers aanhouden. Het onderwijsveld en de Commissie leggen aan de hand van steeds weer nieuwe concrete situaties vast wat de mogelijkheden zijn binnen het onderwijsdomein.

DEEL III. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN

3.1. PROCEDUREKWESTIES

In een aantal dossiers zijn vragen en klachten aan bod gekomen en werd er door de Commissie geen uitspraak ten gronde gedaan. Het ging om procedurekwesties.

Niet-bevoegd

De Commissie verklaart zich niet bevoegd betreffende de kost voor een diploma-attest. Het gaat om kosten na het afstuderen voor een duplicaat of een bewijsstuk van het behaalde diploma of getuigschrift en waarbij er geen verband is met de inhoud en kwaliteit van de onderwijsactiviteiten. De kost situeert zich binnen een kader van afzonderlijke dienstverlening los van onderwijs.⁴

De Commissie verklaart zich niet bevoegd voor een klacht tegen politieke uitspraken in een tijdschrift dat door het departement Onderwijs wordt uitgegeven. Het gaat niet om een overtreding van het verbod op politieke activiteiten in de werking en organisatie van schoolbesturen en scholen.⁵

Geen advies of beslissing

Bij een vraag heeft de Commissie geen advies opgesteld omwille van een té summier dossier. De Commissie stelt vast dat er geen stukken of aanwijzingen zijn die toelaten om de vraag ten gronde te onderzoeken en te beoordelen (adres politieke mandataris op schooladres). Er werden achteraf geen aanvullende stukken ingediend door de vraagsteller.⁶

Tweemaal verklaart de Commissie een klacht ongegrond. In het ene geval is het op basis van een zeer minimaal dossier onmogelijk vast te stellen of een bepaalde culturele vereniging in een school een politieke activiteit inricht onder de vorm van een maaltijd. In een ander dossier stelt de Commissie dat een activiteit in een stedelijke school die toegankelijk is voor alle burgers, los van enige school- of onderwijsactiviteit, niet strijdig is met het verbod op politieke activiteiten. Een gemeente of stad kan los van het onderwijsgebeuren maatschappelijke debatten in zijn schoolgebouwen organiseren.⁷

De Commissie vindt een klacht van twee gemeenteraadsleden zonder voorwerp vermits de geplande bijeenkomsten van politieke partijen in de betrokken scholen geen doorgang hebben gehad.⁸

Belanghebbende

Bij een dossier van de onderwijsinspectie over de bijdrageregeling in een schoolreglement van een bepaalde school maakt het schoolbestuur een opmerking over de definitie van belanghebbende. De Commissie beschouwt de vraag als ontvankelijk omdat de

---

⁴ CZB/V/KSO/2004/54

⁵ CZB/KL/GZ/2004/46

⁶ CZB/V/KSO/2004/69

⁷ CZB/KL/KSO/2004/66 en CZB/KL/KSO/2004/67

⁸ CZB/KL/KSO/2004/42

regelgeving betreffende zorgvuldig bestuur in het onderwijs voorziet in een zeer ruime betekenis van belanghebbende. Er zijn in het dossier geen redenen aangehaald om de inspectie van het onderwijs uit te sluiten als belanghebbende bij dossiers over de kosteloosheid.⁹

Een aantal ouders vragen anoniem informatie aan de Commissie zorgvuldig bestuur over de bijdrageregeling in een secundaire school. De Commissie heeft de vraag onontvankelijk verklaard omdat bij anonimiteit het belang niet kan worden vastgesteld. De betrokken school werd wel door de Commissie geïnformeerd over de vragen van de ouders.¹⁰

Beroepsprocedures

Tegen een beslissing uit 2004 van de Commissie zorgvuldig bestuur werd beroep ingediend bij de Vlaamse Regering. De beslissing is vernietigd (permanent fitnessprogramma in schoollokalen).¹¹

De Vlaamse Regering oordeelt dat de installatie van fitnessapparatuur in een school geen ongeoorloofde handelsactiviteit is en verenigbaar met de onderwijsopdracht. Verder is de Regering van mening dat de school geen oneerlijke concurrentie voert ten opzichte van andere onderwijsverstrekkers. Zie voor verdere informatie het punt 3.6.2.¹²

In 2004 is tevens beroep ingediend bij de Vlaamse Regering betreffende twee dossiers waarin de Commissie een beslissing nam in 2003.

Het beroepsschrift dat ingediend werd bij de Vlaamse Regering inzake een dossier betreffende leerlingenvervoer is niet tijdig ingediend en dus onontvankelijk verklaard. Tegen een beslissing van de Commissie zorgvuldig bestuur moet een beroep ingediend worden binnen een termijn van zestig kalenderdagen die ingaat op de datum van de betekening van de beslissing.¹³

In een ander dossier stelt de Commissie dat de klacht niet ontvankelijk is omdat verzoeker op geen enkele manier had aangetoond dat hij als belanghebbende kon worden beschouwd. De verzoeker heeft er bezwaar tegen dat zijn politieke partij niet werd uitgenodigd op een debatnamiddag in een school. Tegen deze beslissing dient verzoeker een beroep in bij de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering wijst het beroep af. Het is aan de verzoeker om zijn belang aan te tonen. In een dossier van politieke activiteiten op school is enkel de naam en het adres van een verzoeker onvoldoende om aan te tonen dat er een belang is. De beslissing van de Commissie werd bevestigd.¹⁴

---

⁹ CZB/V/KBO/2004/56

¹⁰ CZB/V/KSO/2004/61

¹¹ CZB/KL/KSO/2004/40

¹² Beslissing van de Vlaamse Regering van 30 april 2004 houdende het beroep tegen de beslissing van de Commissie zorgvuldig bestuur CZB/KL/KSO/2004/40 van 5 januari 2004.

¹³ Beslissing van de Vlaamse Regering van 19 maart 2004 houdende het beroep tegen de beslissing van de Commissie zorgvuldig bestuur CZB/KL/KBO/2003/33 van 3 november 2003.

¹⁴ Beslissing van de Vlaamse Regering van 19 maart 2004 houdende het beroep tegen de beslissing van de Commissie zorgvuldig bestuur CZB/KL/KSO/2003/37 van 1 december 2003.

3.2. KOSTELOOSHEID BASISONDERWIJS

3.2.1. ALGEMEEN

Internationale verdragen, de Grondwet en het decreet basisonderwijs voorzien dat er in het door de Gemeenschap gefinancierde of gesubsidieerd basisonderwijs geen direct of indirect inschrijvingsgeld kan worden gevraagd. Verder kunnen geen bijdragen gevraagd worden voor onderwijsgebonden kosten die noodzakelijk in het kader van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen.

Het principe van kosteloos onderwijs betekent niet dat aan de ouders geen bijdrage mag gevraagd worden maar houdt wel in dat er geen inschrijvingsgeld mag gevraagd worden. Ouders moeten niet betalen voor datgene wat noodzakelijk is in het kader van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen.

Een school kan onderwijsactiviteiten organiseren die niet noodzakelijk zijn in het kader van eindtermen en ontwikkelingsdoelen, zowel binnen of buiten de lestijden en al of niet binnen de schoolgebouwen.

Scholen organiseren buiten onderwijs ook dienstverlening, zoals bijvoorbeeld reftertoezicht. Hiervoor geldt het principe van de kosteloosheid van het basisonderwijs niet. Het gaat om een afzonderlijke dienstverlening die niet verplicht is en waarvoor een bijdrage aan de ouders kan worden gevraagd.

De regelgeving voorziet wel dat de omvang van de bijdrage ter sprake komt in het participatieproces en dat er afwijkingen zijn voor de minder goeude ouders. De vergelijking tussen gemaakte kosten en gevraagde bijdrage dient in eerste instantie te gebeuren in de participatieorganen. Het schoolbestuur dient daarna bij de inschrijving via het schoolreglement alle ouders duidelijk en precies op de hoogte te brengen van de verschillende soorten bijdragen.

De Commissie is wel van oordeel dat in het kader van een afzonderlijke dienstverlening de school geen willekeurige bijdragen mag vragen. Het aanrekenen van kosten in de bijdrage dient reëel te zijn: enerzijds in overeenstemming met de door de school effectief gemaakte kosten en anderzijds kosten voor goederen of diensten waarvan de betrokken leerling gebruik heeft gemaakt.

3.2.2. TOEGELATEN BIJDRAGE

Bijdrage voor reftergebruik/middagtoezicht/voedingsproducten ¹⁵

De onderwijsregelgeving laat toe dat voor een afzonderlijke dienstverlening zoals middagtoezicht in de refter, naschoolse studie of voedingsproducten een bijdrage gevraagd wordt aan de ouders.

Het is aanvaardbaar binnen de kosteloosheid van het basisonderwijs dat er een bijdrage is voor middagtoezicht waarin naast personeelskosten ook kosten van producten voor de leerling begrepen zijn. Het zou wenselijk zijn dat er in het schoolreglement een

---

¹⁵ CZB/V/KBO/2004/39 en CZB/V/KBO/2004/45

onderscheid wordt gemaakt tussen een bijdrage voor een dienstverlening (middagtoezicht) en een bedrag voor kosten van producten (dessert, melk, soep).

Kost voor revalidatieprestaties ¹⁶

Revalidatie slaat op medische of paramedische tijdelijke prestaties na ziekte of ongeval. Revalidatieprestaties binnen de lesuren door buitenschoolse dienstverleners kunnen slechts worden overwogen na een duidelijke beslissing van het schoolbestuur (directie, onderwijsteam, zorgbegeleiding). Er is daarbij een onderscheid tussen revalidatieprestaties (handelingen na ziekte of ongeval) door buitenschools personeel en onderwijs- en opvoedkundig optreden door de onderwijsgemeenschap.

In het gewoon basisonderwijs kan er een door de ouders te betalen kost zijn voor revalidatieprestaties na ziekte of ongeval, gepresteerd door buitenschoolse hulpverleners.

Bijdrage voor pedagogisch-didactische uitstappen¹⁷

De Commissie heeft in verschillende adviezen gesteld dat in principe pedagogisch-didactische uitstappen niet noodzakelijk zijn in het kader van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen. Ze gelden als een ondersteuning of een illustratie. Er kan dus een bijdrage gevraagd worden aan de ouders voor pedagogisch-didactische uitstappen (toegang, vervoer). Er kunnen wel geen willekeurige bijdragen gevraagd worden. Het aanrekenen van kosten in de bijdrage dient reëel te zijn.

Voorafgaande bijdrage met een vast bedrag¹⁸

De Commissie kan in de bijdrageregeling een betalingsmethode aanvaarden waarbij de school voorkomt dat leerlingen erg geregeld geld moeten meebrengen naar school en waarbij er een minimum aan administratieve belasting is voor het onderwijspersoneel bij het innen, opvolgen en beheren van de bijdrage van de ouders.

Het is dan ook mogelijk een ouderbijdrage voor uitstappen op voorhand te innen met een vast bedrag waarvan het saldo op te volgen is door de ouders en dat terug ten goede komt aan de ouders. Het mag echter niet gaan om een forfait. Aan het einde van een periode dient een afrekening gemaakt wordt van de reëel gemaakte kosten en de door de ouders betaalde bijdragen.

Dergelijke ouderbijdrage dient na overleg in de participatieorganen duidelijk in het schoolreglement vermeld te worden. Het schoolreglement benadrukt onder meer het vrijwillige karakter en de mogelijke afwijkingen. Het dient transparant te zijn ten aanzien van de ouders.

---

¹⁶ CZB/V/KBO/2004/47

¹⁷ CZB/KL/KBO/2004/49, CZB/V/KBO/2004/52, CZB/V/KBO/2004/58 en CZB/V/KBO/2004/75

¹⁸ CZB/KL/KBO/2004/49

Leerlingenvervoer ¹⁹

Een ouderpaar vindt het onterecht dat het moet betalen voor het leerlingenvervoer van de school omdat het op minder dan 4 km van de school woont, terwijl wie op meer dan 4 km woont er gratis gebruik van kan maken.

De regelgeving stelt nu eenmaal dat leerlingen uit het lager onderwijs die op minder dan 4 km van een school wonen geen vrije keuzeleerlingen zijn en dus moeten betalen voor het leerlingenvervoer.

De leerlingen, buiten de vrije keuzeleerlingen, die gebruik maken van busvervoer in schoolverband moeten een bijdrage betalen die gelijk is aan de tarieven van De Lijn. De regelgeving houdt in dat de prijs van een "Buzzy Pazz" als tarief geldt.

Solidariteitsbijdrage ²⁰

Een school vraagt een niet verplichte ouderbijdrage als een ondersteuning van de algemene werking van de school.

Een solidariteitsbijdrage ter ondersteuning van het schoolbestuur en los van de kosten voor het leren en opvoeden van kinderen kan enkel vrijwillig zijn en mag geen afbreuk doen aan de kosteloosheid van het basisonderwijs. Een solidariteitsbijdrage dient beschouwd te worden als een gift van de ouders aan het schoolbestuur. De ouders kunnen op elk moment beslissen de betaling stop te zetten. Leerlingen van wie de ouders geen solidariteitsbijdrage betalen, kunnen niet uitgesloten worden van deelname aan opvoedende en onderwijsactiviteiten.

Een solidariteitsbijdrage dient, na overleg in de participatieorganen, duidelijk in het schoolreglement vermeld te worden. Het schoolreglement benadrukt onder meer het vrijwillige karakter en de mogelijke afwijkingen. Het dient transparant te zijn ten aanzien van de ouders.

Overheidssubsidie bij het vervoer van vrije keuzeleerlingen en busbijdrage ²¹

Artikel 25 van het decreet basisonderwijs bepaalt dat ouders van vrije keuzeleerlingen recht hebben op een tussenkomst van de overheid voor het vervoer naar de school. Sommige ouders staan de overheidssubsidie af aan het schoolbestuur.

De overheidssubsidie in het kader van het vervoer van vrije keuzeleerlingen behoort de ouders toe en kan maar aan de school afgestaan worden als dit duidelijk vooraf in het schoolreglement wordt vermeld en voor zover de leerlingen gebruik maken van het door de school georganiseerde leerlingenvervoer. Het afstaan van de subsidie is vrijwillig en kan altijd na overleg met het schoolbestuur herzien worden.

---

¹⁹ CZB/V/KBO/2004/50 en ook in CZB/V/KBO/2004/52

²⁰ CZB/V/KBO/2004/51

²¹ CZB/V/KBO/2004/56

In de betrokken school is er ook nog per schooljaar en per gezin een aanvullende busbijdrage voor leerlingenvervoer. De ouders kunnen niet verplicht worden voor leerlingenvervoer een hogere bijdrage te betalen dan de prijs van een Buzzy Pazz die geldt voor alle onderwijsnetten (150 euro per jaar in 2004). Het is een eenheidstarief dat geldt ongeacht de lengte van de reisweg. Het is de bedoeling dat alle schoolbesturen uit alle netten eenzelfde tarief aanrekenen. Het verschil tussen inkomsten en uitgaven op het gebied van leerlingenvervoer moeten de scholen zelf bijpassen. Het is wel zo dat een busbijdrage enkel kan worden gevraagd aan de ouder wiens kinderen gebruik maken van het door de school georganiseerde leerlingenvervoer.

De Commissie stelt bij gebrek aan duidelijke bepalingen betreffende leerlingenvervoer voor om een onderscheid te maken tussen enerzijds de decretaal voorziene overheidssubsidie bij het vervoer van de vrije keuzeleerlingen en anderzijds de busbijdrage. De overheidssubsidie is een recht van ouders waar zij en zij alleen over beslissen inzake bestemming. De busbijdrage is een bijdrage die het schoolbestuur bij het begin van een schooljaar na afspraken in de participatie, kan vragen en dus onder de reglementering betreffende kosteloosheid en bijdrageregeling in het decreet basisonderwijs valt.

3.2.3. NIET TOEGELATEN BIJDRAGE

Logopedie en wegwerken van leerachterstanden²²

Kosteloosheid. De Commissie bevestigt haar standpunt zoals uiteengezet in de adviezen van 3 februari 2003 (CZB/V/GZ/2003/8) en 2 juni 2003 (CZB/V/KBO/2003/17). Het standpunt is dat lessen in het normale lesprogramma met als specifiek doel leerachterstanden bij kinderen van de school weg te werken, onderwijsgebonden activiteiten zijn die noodzakelijk zijn in het kader van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen. Het beginsel van kosteloos onderwijs houdt in dat hiervoor in het basisonderwijs geen bijdrage kan worden gevraagd aan de ouders.

Concreet houdt de kosteloosheid dus in dat aanvullend aan het normale lesprogramma bijkomende lessen taal, uitspraak, rekenen e.a. kunnen die noodzakelijk zijn in het kader van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen, al of niet in de gebouwen van de school, zonder dat een bijdrage kan gevraagd worden aan de ouders. Een bijdrage voor aanvullende lessen in het kader van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen is in strijd met het beginsel van kosteloosheid van het basisonderwijs en is dus niet toegestaan.

De kosteloosheid houdt verder in dat het schoolbestuur binnen of buiten de lesuren geen lokalen ter beschikking mag stellen van personen die een bijdrage vragen voor aanvullende lessen die in het kader van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen noodzakelijk zijn.

Aanvullend aan het normale lesprogramma zijn er ook onderwijsactiviteiten die niet noodzakelijk zijn in het kader van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen, binnen of buiten de lestijden en al of niet binnen de schoolgebouwen. Hiervoor geldt het principe van de kosteloosheid niet. Het gaat om een afzonderlijke dienstverlening.

---

²² CZB/V/KBO/2004/47

Het is niet toelaatbaar dat wat kosteloos is in het basisonderwijs (noodzakelijk onderwijs- en opvoedingsprogramma in het kader van eindtermen en ontwikkelingsdoelen) uitgehold wordt door opdrachten en taken door te geven aan buitenschools personeel tegen betaling door de ouders. Zo zijn bijvoorbeeld lezen, schrijven en rekenen tijdens of buiten de lestijd in de schoolgebouwen in het gewoon basisonderwijs kosteloos voor de ouders.

De Commissie interpreteert de kosteloosheid in die zin dat er geen uiteindelijke uitgave voor de ouders mag zijn. Bij onder meer lezen, schrijven en rekenen tijdens de lestijd in de schoolgebouwen kan het onderwijspersoneel zich, naast de zorgbegeleiding, eventueel ook door buitenschoolse hulpverleners laten bijstaan, mits de kosteloosheid behouden blijft.

RIZIV-deontologie. De Commissie vestigt ook de aandacht op de deontologie in het kader van de sociale zekerheid waarbij het niet toelaatbaar is dat hulpverleners (logopedisten) zich aanbieden met zogenaamde “machtigingsdocumenten” om op die manier klanten te werven.

Bij het RIZIV maakt de erkenning van een individuele logopedist geen enkele vermelding van de bekwaamheid tot het verlenen van revalidatieverstrekingen in scholen. Wettelijk gezien is het zo dat de verstrekingen logopedie geen revalidatieverstrekingen zijn. Individuele logopedisten kunnen dus wettelijk in scholen geen logopedie verrichten die door het RIZIV als revalidatieprestatie zouden worden beschouwd. Logopedie heeft haar eigen nomenclatuur, los van de revalidatieverstrekingen.

De “machtigingsdocumenten” kunnen geen enkele afbreuk doen aan de beslissingsbevoegdheid voor schoolbesturen en directie/zorgbegeleiding rond bijzondere tussenkomsten bij leerlingen in het gewoon lager onderwijs. Deze documenten kunnen naar onderwijsdomein toe ook geen afbreuk doen aan de kosteloosheid van het basisonderwijs. De school kan verder niet door een bevoorrecht aanbod van buitenschoolse hulpverleners interfereren in de vrije keuze van de ouders betreffende behandeling en hulpverlener.

Nieuw onderwijslandschap. De Commissie wijst ook op de introductie met ingang van 1 september 2003 door de onderwijsregelgeving van de zorgbegeleiding (o.a. logopedie) in het basisonderwijs. De onderwijsverhouding heeft de basisscholen door bijkomende ambten op het gebied van zorg voor leerlingen te leveren, de mogelijkheid geboden om zorg en onderwijs te laten verlopen onder onderwijsvoorwaarden. Ook de subsidie naar werkingsbudget toe is de laatste jaren toegenomen. De directie beschikt nu over veel meer mogelijkheden op school om met onderwijspersoneel de zorg voor leren en opvoeden te realiseren.

Tenslotte behoort het tot de verantwoordelijkheid van directie en schoolteam om erover te waken dat al wat noodzakelijk is in het kader van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen zonder kosten is voor de ouders. Dit betekent dat buitenschoolse hulpverleners geen zodanige impact mogen hebben op opvoeden, leren en zorg, dat binnen de schooltijd en in de schoolgebouwen de kosteloosheid voor de ouders in het gedrang komt.

De conclusie van de Commissie is dan ook dat een schoolbestuur of aanverwante organisatie tijdens of buiten de lestijden en in de schoolgebouwen geen bijdrage of kosten

voor schoolse of bijzondere hulpverlening ten laste kan leggen van de ouders als het gaat om leer- en onderwijsactiviteiten die noodzakelijk zijn in het kader van eindtermen en ontwikkelingsdoelen.

Bijdrageregeling met spaarformule²³

De Commissie heeft een tweetal belangrijke bezwaren tegen een verplichte bijdrage met spaarformule.

De indruk bestaat dat in het betrokken dossier de betalingsmethode voor de bijdrage een verplichtend karakter heeft, alvast naar de toekomst toe. Leerlingen van ouders die niet wensen deel te nemen aan de betalingsmethode kunnen uitgesloten worden van deelname aan onderwijsactiviteiten. De Commissie kan niet aanvaarden dat een onenigheid tussen ouders en schoolbestuur over de wijze van betalen sanctionerend werkt doordat leerlingen uitgesloten worden, ook al gaat het om facultatieve activiteiten. Het innen van een vast bedrag als voorschot op de bijdrage voor onderwijsactiviteiten moet een vrijwillig karakter behouden. Het is eventueel de taak van het schoolbestuur om alle ouders te overtuigen van deze of een andere handelswijze.

De Commissie heeft ook bezwaren tegen het spaarelement van de gehanteerde betalingsmethode. Ze ziet niet in waarom het schoolbestuur op het einde van elk gevolgd leerjaar 10 à 20% van de ouderbijdrage in positief saldo heeft en vervolgens overdraagt naar het volgende schooljaar. Het gaat hier duidelijk om een spaarformule (kapitaal, rente) die wel op het einde van de studie besteed wordt aan een eenmalige belangrijke schoolreis of die teruggegeven wordt aan de ouders. De Commissie vindt het niet de taak van een schoolbestuur om een bepaald percentage van de ouderbijdrage tijdens de studieduur van de leerling op systematische wijze te beheren in een spaarformule. Er is daarbij voor lange tijd geen direct verband tussen enerzijds de bijdrage en de door het schoolbestuur gemaakte kosten voor een bepaalde leerling. Het is wenselijk dat er gewerkt wordt binnen de termijn van één schooljaar, waarbij op het einde een afrekening komt, hetgeen nu al voorzien is voor de leerlingen die van school veranderen.

De Commissie heeft dan ook gevraagd naar het volgende schooljaar toe het schoolreglement aan te passen in samenspraak met alle actoren van de lokale onderwijsgemeenschap, waaronder in eerste instantie de ouders.

Korting op de bijdrage door verkoop van bloemen²⁴

Kan een persoonlijke korting voor bosklassen aan de leerlingen toegekend worden op basis van een verkoopcijfer van bloemen?

De Commissie vindt het onaanvaardbaar dat de bijdrage voor de bosklassen varieert in functie van door de leerlingen gerealiseerde bloemenverkoop. Leerlingen kunnen omwille van omstandigheden die niets met de school of het onderwijs te maken hebben, geconfronteerd worden met een hoge bijdrage voor bosklassen met eventueel een

---

²³ CZB/KL/KBO/2004/49

²⁴ CZB/V/KBO/2004/62

uitsluiting als gevolg. Deelname aan onderwijs- en schoolactiviteiten kan niet afhankelijk gemaakt worden van het succes bij het verkopen van bloemen.

Bijdrage verzendingskosten ²⁵ en gesplitste schoolrekening ²⁶

Schoolbesturen ontvangen een werkingsbudget voor de algemene werking van de scholen. Onder de algemene werking van een onderwijsorganisatie vallen ook de mededeling van de resultaten van de leerlingen en de schoolrekeningen.

Administratieve kosten (brief, postzegels, rekeningen opmaken) verbonden aan de communicatie tussen school en ouders betreffende schoolresultaten en schoolverrichtingen kunnen dan ook niet opgenomen worden in de bijdrageregeling. Dit geldt ook voor niet-samenlevende ouders.

3.2.4. BIJDRAGEREGELING EN SCHOOLREGLEMENT

De vermelding “remgeld” ²⁷

Het begrip “remgeld” zorgt voor verwarring bij de ouders, omdat niet duidelijk is welke dienstverlening ermee overeenstemt. Het is beter om in de communicatie naar de ouders toe (schoolreglement) de effectieve dienstverlening aan te duiden : middagtoezicht, naschoolse studie, voedingsproducten e.a.

Bijdrage voor diensten of voor producten ²⁸

De Commissie vindt het wenselijk dat de scholen die enerzijds kosten willen aanrekenen voor geleverde producten (voedingsproducten) en anderzijds voor een afzonderlijke dienstverlening als middagtoezicht, ten behoeve van een duidelijke communicatie naar de ouders toe, in de bijdrageregeling een onderscheid maken tussen de twee bedragen.

Uitsplitsen van directe en belangrijke indirecte kosten ²⁹

Ouders stellen vast dat bij het betalen voor een skireis 70 euro extra werd gevraagd voor een skimuts en een skipas. Zij vragen zich af wat er de vorige jaren met het extra bedrag dan wel is gebeurd. Blijkt dat hiermee indirecte kosten werden betaald zoals kosten voor begeleiders, kosten voor het reisverslag vanuit Zwitserland e.a. De ouders stellen dat dit met de opbrengsten van een dankavond moet worden betaald en niet met het spaargeld van de leerlingen.

In dit dossier blijkt dat aan de ouders bedragen worden gevraagd die direct of indirect met de organisatie van de sneeuwklassen te maken hebben. De bijdrage van de ouders heeft te

---

²⁵ CZB/V/KBO/2004/78

²⁶ CZB/V/KBO/2004/83

²⁷ CZB/V/KBO/2004/39

²⁸ CZB/V/KBO/2004/45

²⁹ CZB/V/KBO/2004/58

maken met diverse kosten die alle redelijkerwijze in verband kunnen worden gebracht met de sneeuwklassen of het onderwijs voor de betrokken leerlingen. In deze werd blijkbaar zoals in het verleden wel overleg gehouden met het oudercomité, maar werden in het participatieproces geen details van de gevraagde directe en indirecte kosten voorgelegd. Er werd enkel communicatie gevoerd met totale bedragen.

Wanneer er belangrijke indirecte kosten zijn bij een activiteit (sneeuwklas) dan is het wenselijk die aan de ouders afzonderlijk voor te stellen en met hen te bespreken. Voor een goede communicatie met ouders is het wenselijk dat een onderscheid gemaakt wordt tussen enerzijds de sneeuwklassen en anderzijds de vrij belangrijke indirecte kosten. Zo ouders tijdens de sneeuwklassen communicatie wensen met de leerlingen in Zwitserland, dan past het dat een eventuele bijkomende bijdrage daarvoor apart wordt vermeld.

Geen bijdrageregeling voor de geïntegreerde werkweek ³⁰

Aan de ouders wordt gevraagd een extra bijdrage te betalen voor de geïntegreerde werkweek. Zij werden hiervan niet via het schoolreglement op voorhand op de hoogte gebracht. Ook in de vorige versies van het schoolreglement werd daar geen melding van gemaakt én was er geen bijdragelijst.

De Commissie stelt dat het schoolbestuur, na advies van de participatieorganen, in het schoolreglement de bijdrageregeling duidelijk en volledig moet opnemen. Het schoolreglement krijgen de ouders bij de inschrijving mee of ten laatste bij de start van het nieuwe schooljaar. Het is de bedoeling dat ouders bij de start van het schooljaar of bij een latere inschrijving op voorhand een duidelijk zicht hebben op de kosten die het nieuwe schooljaar meebrengt.

In het geval er nog onzekerheid is binnen het schoolbestuur over een bepaling in het schoolreglement zijn er voldoende argumenten om het vroegere schoolreglement met bijdrageregeling aan de ouders te verdelen, in afwachting van eventuele aanpassingen. Als er nog twijfel heerst over bepaalde bedragen kan het schoolbestuur rekening houden met ervaringen uit vorige schooljaren, andere leerjaren of in andere scholen.

De Commissie aanvaardt tenslotte niet dat onduidelijkheid vanwege het schoolbestuur over de bijdrage van ouders voor een bepaalde uitgave of discussies over de betalingswijze negatieve gevolgen hebben op de onderwijstoegang van een bepaalde leerling tot het noodzakelijke onderwijsprogramma inzake leren en opvoeden.

Wijzigingen bijdrageregeling in de loop van het schooljaar ³¹

Een directie vraagt of zij halfweg het schooljaar de maaltijdprijzen met 10% kan verhogen. In een andere school wordt de prijs van de bosklassen in november per brief meegedeeld. Na de kerstvakantie deelt de school de werkelijke prijs mee, die beduidend hoger is.

---

³⁰ CZB/V/KBO/2004/75

³¹ CZB/V/KBO/2004/52 en CZB/V/KBO/2004/62

De onderwijsregelgeving bepaalt dat het schoolbestuur, na advies van de participatieorganen, in het schoolreglement de bijdrageregeling duidelijk en volledig opneemt. Het schoolreglement krijgen de ouders bij de inschrijving mee of ten laatste bij de start van het schooljaar. Het is daarbij de bedoeling dat de ouders op voorhand een duidelijk zicht hebben op de kost die het nieuwe schooljaar meebrengt. In die optiek kan het niet de bedoeling zijn dat schoolbesturen, tenzij om een uitzonderlijke reden of wegens bijzondere omstandigheden, de bijdrageregeling aanpassen. Als deze uitzonderingsgevallen zich voordoen (vb. een faillissement van de maaltijdleverancier) dan kan de bijdrageregeling aangepast worden na de voorziene procedures in het participatieproces.

3.3. KOSTELOZE TOEGANG SECUNDAIR ONDERWIJS

3.3.1. ALGEMEEN

In het secundair onderwijs bestaat het principe van de kosteloosheid van het onderwijs niet. Voor onderwijsactiviteiten mogen effectieve, aantoonbare en verantwoorde kosten van goederen en diensten worden aangerekend als die in evenwichtige verhouding staan tot de eigenheid en de doelgroep. Er mag geen direct of indirect inschrijvingsgeld worden gevraagd. Op basis van de geldende regelgeving voor het secundair onderwijs kunnen diensten en goederen die nodig zijn voor het leren en opvoeden in het onderwijs aangerekend worden in de bijdrage van de ouders.

(Omzendbrief SO 78 van 27 november 2001 betreffende het zorgvuldig bestuur in het secundair onderwijs)

De regelgeving voorziet wel dat de omvang van de bijdrage ter sprake komt via overleg in het participatieproces en dat er afwijkingen kunnen zijn voor de minder gegoede ouders. De vergelijking tussen gemaakte kosten en gevraagde bijdrage dient in eerste instantie te gebeuren in de participatieorganen. Het schoolbestuur dient daarna bij de inschrijving alle ouders duidelijk en precies op de hoogte te brengen van de verschillende soorten bijdragen.

De Commissie is van oordeel dat in het kader van onderwijskosten en een afzonderlijke dienstverlening de school geen willekeurige bijdragen mag vragen. Het aanrekenen van kosten in de bijdrage dient reëel te zijn: enerzijds in overeenstemming met de door de school effectief gemaakte kosten en anderzijds kosten voor goederen of diensten waarvan de betrokken leerling gebruik heeft gemaakt.

3.3.2. TOEGELATEN BIJDRAGE

Bijdrage voor leermiddelen ³²

Kopieën, boeken, diskettes, cursusblokken, drukwerk, grondstoffen, rekenmachine, gereedschappen, materiaalverbruik voor informatica, materiaal voor projecten, agenda, huistaken, toetsen, rapport, smartschool.

Het schoolbestuur kan voor onderwijsmateriaal dat in het noodzakelijke onderwijsprogramma door de leerling gebruikt wordt een reële bijdrage vragen. Een reële bijdrage is verantwoord bij leermiddelen die individueel aan de leerlingen ter beschikking worden gesteld ofwel via verkoop of via verhuur. Het zijn goederen of diensten van beperkte waarde die omwille van de eenvormigheid, de prijskorting of de snelle opstart van het schooljaar globaal in één keer ter beschikking gehouden worden. Het is zo dat de bijdrage geen direct of indirect inschrijvingsgeld mag zijn en best aanleunt bij de aanschafprijs of een gedeelte ervan.

---

³² CZB/KL/KSO/2004/41, CZB/V/KSO/2004/64, CZB/V/KSO/2004/65, CZB/V/KSO/2004/70, CZB/V/KSO/2004/76, CZB/V/KSO/2004/77, CZB/V/KSO/2004/80 en CZB/V/KSO/2004/81

Boeken³³

De Commissie stelt vast dat voor een bepaald dossier de boete voor beschadigde boeken onduidelijk is in het schoolreglement. Na overleg in de participatieorganen dient in het schoolreglement een verdere detaillering van de wijze van beboeting opgenomen te worden zodat deze transparant is voor alle ouders.

In hetzelfde dossier blijkt dat de borgsom een beperkt bedrag is, waar elk jaar opnieuw een nieuwe dienstverlening aan beantwoordt onder de vorm van verhuur van boeken voor het volgende leerjaar. In die omstandigheden vormt het geen indirect inschrijvingsgeld of hinderpaal voor de toegang tot het onderwijs.

Opportuniteit van een bepaald leermiddel³⁴

Het behoort tot de bevoegdheid van het schoolbestuur om binnen zijn pedagogisch project en de goedgekeurde leerplannen aan de ouders te vragen bepaalde leermiddelen aan te schaffen die verantwoord zijn voor het betrokken leerjaar. Het schoolbestuur behoudt hier zijn autonomie en is onafhankelijk van bepaalde onderwijsinstanties. Het is daarbij wenselijk dat naast de doelstellingen voor bepaalde leerlingen en de mogelijkheden van het leermiddel ook met de kostprijs rekening gehouden wordt.

Het is niet de taak van een schoolbestuur om één bepaald product te verplichten. Het komt het schoolbestuur toe, omwille van een zekere eenvormigheid, bepaalde normen op te leggen. Eventueel kunnen vrijblijvende suggesties gegeven worden over verschillende gelijkwaardige producten die beantwoorden aan de gestelde normen.

Kost voor een arbeidsgeneeskundig onderzoek van leerling-stagairs³⁵

De onderwijsregelgeving voor het secundair onderwijs voorziet niet in kosteloos onderwijs, maar enkel in een verbod op direct of indirect inschrijvingsgeld. Er zijn daarbij onvoldoende sluitende juridische elementen te vinden in de geldende regelgeving voor het secundair onderwijs om de kost van het geschiktheidsattest opgesteld door een huisarts anders te behandelen dan de overige duidelijk individualiseerbare onderwijskosten (bijvoorbeeld leerboeken, materialen), die ten laste zijn van de ouders.

Het komt de deelnemers aan het participatieproces (personeel, ouders, leerlingen) toe om in dit verband afspraken voor te stellen. De kost van het geschiktheidsattest kan, net als voor de andere onderwijskosten in het secundair onderwijs, ten laste komen van de ouders en leerlingen en/of de schoolbesturen.

---

³³ CZB/V/KSO/2004/65

³⁴ CZB/V/KSO/2004/76

³⁵ CZB/V/KSO/2004/48. Dit advies is niet meer actueel omdat ondertussen de federale regelgeving terzake is gewijzigd. Het arbeidsgeneeskundig onderzoek is nu volledig ten laste van de werkgever.

Bijdrage voor een elektronische betaalsleutel ³⁶

Een school voert een elektronische betaalsleutel in zodat de betalingen niet langer contant gebeuren maar elektronisch. Elke leerling is verplicht zich een sleutel aan te schaffen waaraan een persoonlijk rekeningnummer is gekoppeld. De ouders schrijven het gewenste bedrag over op een rekening van de school. Vanaf dat ogenblik is de rekening voor betalingen met de sleutel beschikbaar. De school vraagt een waarborg voor het gebruik van de sleutel. Deze waarborg wordt teruggegeven als de leerling de school verlaat. Naast de waarborg betaalt elke nieuwe leerling een eenmalig startbedrag. Deze som wordt op de sleutel geplaatst. Het invoeren van het gebruik van een elektronische betaalsleutel is uitvoerig besproken in de participatieorganen. In het schoolreglement staan alle gegevens rond de betalingswijze met de elektronische betaalsleutel duidelijk vermeld.

De Commissie vindt het initiatief inzake elektronische betaalsleutel niet strijdig met de principes van de kosteloze toegang. De betaalsleutel geldt voor individueel gebruik van een bepaalde leerling en verder zijn de aangerekende kosten en waarborg redelijk en realistisch.

Bijdrage voor vervoerskosten ³⁷

Het vervoer van leerlingen tijdens de schooluren voor lessen lichamelijke opvoeding wordt als een afzonderlijke dienstverlening beschouwd. Voor een afzonderlijke dienstverlening kan het schoolbestuur een reële bijdrage vragen aan de ouders. Het schoolbestuur dient er wel over te waken dat de ouders duidelijk en precies vóór de aanvang van het schooljaar op de hoogte zijn van de bijdrage, zoals overeengekomen in het participatieproces.

Aan de ouders mag geen willekeurige bijdrage gevraagd worden. Het aanrekenen van kosten voor het vervoer naar de sportaccommodatie dient reëel te zijn: enerzijds in overeenstemming met de door de school effectief gemaakte kosten en anderzijds enkel voor de leerlingen die ervan gebruik maken.

Kost voor werkstukken van leerlingen ³⁸

Het maken van werkstukken is een essentieel onderdeel in een aantal afdelingen van het secundair onderwijs. Bij de aankoop van werkstukken door de ouders wordt een bepaald goed geleverd. Het is logisch dat hiervoor een bedrag aangerekend wordt van ten minste de kostprijs van de grondstoffen.

De ouders zijn echter niet verplicht alle werkstukken aan te kopen en kunnen zich beperken tot bepaalde nuttige of mooie stukken.

---

³⁶ CZB/V/KSO/2004/72

³⁷ CZB/V/KSO/2004/82

³⁸ CZB/V/KSO/2004/80

Bijdrage voor een oudercomité³⁹

De werking van een oudercomité is gericht op de volledige school en kan dus de effectieve onderwijskost voor één bepaalde leerling verhogen zonder dat aan deze kost een product of dienstverlening beantwoordt.

Na raadpleging van de voorziene participatieorganen kan een schoolbestuur op vrijwillige basis een reële bijdrage vragen voor de werking van een oudercomité.

Een bijdrage voor een oudervereniging is facultatief en kan niet verplicht worden voor de ouders.

3.3.3. NIET TOEGELATEN BIJDRAGE

Een niet toegelaten bijdrage is een bijdrage die de school aan de ouders vraagt en die ofwel de toegang tot het onderwijs mogelijks hindert ofwel een indirect inschrijvingsgeld kan vormen. Ouders kunnen dan ook niet verplicht worden om dergelijke bijdrage te betalen.

Betalingswijze en recht op onderwijs⁴⁰

De Commissie stelt dat over de betalingswijze van de bijdrage duidelijk overleg moet zijn binnen de participatieorganen. Er mogen geen strijdigheden zijn met de principes van de kosteloosheid. De betalingsmethode mag geen impact hebben op de toegang van de leerling tot het leren en opvoeden.

Bijdrage voor het administratief beheer in de scholen⁴¹

Informatie en communicatie naar ouders, milieuheffingen, EHBO-materiaal, leerlingenverzekering, het afleveren van het eindexamen, opendeurdagen, schoolliteratuur, schoolapotheek, kopieën voor leerkrachten en directie.

In verschillende vragen over een bijdrage van ouders voor administratief beheer in de school vestigt de Commissie de aandacht op artikel 25 van de schoolpactwet van 29 mei 1959. Het is een artikel dat nog steeds geldig is voor het secundair onderwijs. Hierop aansluitend is er artikel 76 van het decreet basisonderwijs. Beide bepalingen stellen dat de algemene kosten van het organiseren van onderwijs ten laste zijn van het schoolbestuur. De overheid komt wel tussen in die kosten door een werkingsbudget toe te kennen. Dit betekent dan ook dat een aantal algemene administratieve kosten niet kunnen worden doorgerekend naar de ouders.

De Commissie stelt vast dat de administratieve kosten geen direct verband hebben met een duidelijk individualiseerbare dienstverlening voor één bepaalde leerling, maar tot een sokkel van vaste algemene kosten behoren die in eerste instantie ten laste zijn van het schoolbestuur en waarvoor een werkingsbudget wordt toegekend. Deze kosten kunnen niet worden aangerekend in de bijdrageregeling van een bepaalde ouder.

---

³⁹ CZB/V/KSO/2004/77 en CZB/V/KSO/2004/81

⁴⁰ CZB/V/KSO/2004/65

⁴¹ CZB/KL/KSO/2004/41, CZB/V/KSO/2004/43, CZB/V/KSO/2004/53, CZB/V/KSO/2004/65, CZB/V/KSO/2004/77 en CZB/V/KSO/2004/81

Het kan ook niet de bedoeling zijn dat de kosten voor de administratie, voor de algemene organisatie van de school en voor kopieën van het personeel via een vage kostenrubriek als "kopies allerlei" doorgerekend worden naar de ouders en de leerlingen.

Algemene forfaitaire bijdrage⁴²

De Commissie kijkt na of er een verband is tussen enerzijds de individuele dienstverlening aan een leerling en anderzijds de bijdragen. Zij neemt aan dat een term als "forfait" of "trimesterieel forfait" voor kosten gemaakt voor één bepaalde leerling onduidelijkheid kan scheppen ten aanzien van de ouders.

In dit verband wordt niet aanvaard dat het schoolbestuur een algemeen bijdrageforfait aan de ouders aanrekent.

Een beperkt reëel forfait per soort kostenpost (boeken, materiaal, ...) is omwille van administratieve verwerking wel aanvaardbaar.

Het is wel noodzakelijk dat het voor alle ouders duidelijk is welke verschillende soorten kosten precies in het forfait zitten, o.a. via het schoolreglement.

In een bepaalde school was er door het schoolbestuur een forfait ingesteld voor het gebruik van gereedschap en machines. Het forfait steunt op een algemene schoolkost voor de praktische vakken. Het is daarbij niet duidelijk welke kosten zijn opgenomen in het algemeen bedrag. Het is onduidelijk of het forfait voor een bepaalde leerling in de betrokken afdeling overeenstemt met het gebruik dat hij maakt van de gereedschappen van de school. Het is onduidelijk of het forfait niet bepaalde kosten (verwarming, onderhoud gebouwen, niet individualiseerbaar machinepark e.a.) bevat die ten laste zijn van het werkingsbudget van de school en niet in de bijdrageregeling kunnen worden opgenomen.

Hetzelfde geldt voor een forfaitaire bijdrage voor administratieve kosten of voor communicatie.⁴³

Bijdrage voor duurzame leermiddelen⁴⁴

Een bijdrage voor grotere duurzame leermiddelen (machine, piano, bibliotheek e.a.) die globaal gebruikt worden en binnen het patrimonium van de school blijven, kunnen een indirect inschrijvingsgeld vormen. Daarbij komt dat dergelijke bijdrage geen direct verband heeft met een duidelijk individualiseerbare dienstverlening, omdat leerlingen van diverse afdelingen een variabel gebruik maken van het machinepark.

Bijdrage voor een sporthal⁴⁵

Het gebruik tijdens de schooluren van een sporthal door de leerlingen voor lichamelijke opvoeding behoort tot de verplichte onderwijsactiviteiten. Sportinfrastructuur is dan ook

---

⁴² CZB/V/KSO/2004/77 en CZB/V/KSO/2004/80

⁴³ CZB/KL/KSO/2004/41 en CZB/V/KSO/2004/43

⁴⁴ CZB/V/KSO/2004/70 en CZB/V/KSO/2004/80

⁴⁵ CZB/V/KSO/2004/82

een vast onderdeel van de basisinfrastructuur van een school en is om die reden in de subsidieregeling opgenomen.

Schoolgebouwen zijn een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid en het schoolbestuur. Voor onderhoud, herstellingen en huren van gebouwen krijgen de schoolbesturen een werkingsbudget van de overheid. Voor bouwwerken is er tussenkomst via het Gemeenschapsonderwijs of DIGO (Dienst infrastructuur gesubsidieerd onderwijs).

De Commissie vindt dat een sporthal als gebouw, zonder een afzonderlijke dienstverlening, niet kan worden doorgerekend in de bijdrageregeling van de ouders.

Verzekeringen voor leerlingen⁴⁶

Het engagement dat schoolbesturen op zich nemen om onderwijs te organiseren houdt verantwoordelijkheden in, o.a. dat het bestuur net als elke actieve vereniging de nodige verzekeringen voor gebouwen en personen (bestuur, personeel en leerlingen) aangaat.

De kosten betreffende verzekering voor gebouwen en personen houden geen verband met de inhoud en kwaliteit van verplichte of niet verplichte onderwijsactiviteiten, maar behoren tot een sokkel van vaste algemene kosten die in eerste instantie ten laste zijn van het schoolbestuur.

Op systematische wijze de kosten van verzekeringen doorrekenen aan ouders houdt in dat er een bijdrage gevraagd wordt zonder directe link met het verstrekken van onderwijs. Hierdoor kan de kosteloze toegang in gevaar komen.

De Commissie gaat wel akkoord met het aanrekenen aan de ouders van een eventuele verkeersongevallenverzekering voor leerlingen die een aanvulling is op bestaande en reeds afgesloten verzekeringspolissen ten laste van de school. De bedragen per leerling zijn wellicht minimaal. Het is ook niet zeker of alle verzekeringsmaatschappijen en -makelaars de ongevallenverzekering als een afzonderlijk product aan een redelijke prijs voor individuele ouders aanbieden.

Voor de verkeersongevallenverzekering van leerlingen geldt de regelgeving inzake handelsactiviteiten. Dit houdt onder meer in dat er geen enkele verplichting kan zijn ten aanzien van de ouders om de verkeersongevallenverzekering bijkomend te onderschrijven. Er dient voldoende en concrete informatie te zijn niet alleen over het gedekte risico maar ook over de premie, zodat er duidelijkheid is over het prijsbeleid.

---

⁴⁶ CZB/V/KSO/2004/81. Zie ook vroegere adviezen in dezelfde zin : CZB/V/KSO/2003/15 van 2 juni 2003 en CZB/V/KSO/2003/24 van 6 oktober 2003.

3.3.4. BIJDRAGEREGELING

Kopieën allerlei ⁴⁷

Een rubriek “kopieën allerlei” kan verwarring stichten ten aanzien van de ouders. Het is dan ook beter om duidelijker te specificeren waarvoor de kopieën bestemd zijn : cursus, project, activiteiten e.a.

Bedrag voor een fuif ingericht door de leerlingen ⁴⁸

Leerlingen organiseren een fuif en leggen een verplichte bijdrage op, ongeacht of de leerling effectief aanwezig is. Er is echter geen sprake van een bijdrageregeling betreffende onderwijs als leerlingen op vrijwillige basis en buiten schoolverband om een bijdrage vragen aan medeleerlingen voor het opzetten van een activiteit waar de school, noch in de organisatie noch in de financiële afhandeling, de verantwoordelijkheid opneemt.

De Commissie is niet bevoegd om een beslissing te nemen betreffende een steunbedrag voor een activiteit op zelfstandige wijze georganiseerd door leerlingen buiten het onderwijs- en schoolprogramma.

Communicatie met de ouders ⁴⁹

De Commissie heeft er al herhaaldelijk op aangedrongen dat de school er moet over te waken dat er voldoende communicatie is over de concrete bijdrageregeling. Ouders krijgen de mogelijkheid om op aanvraag alle mogelijke details van allerhande kosten en rekeningen te krijgen. Het is redelijk dat de school zelf niet het initiatief neemt om voor alle leerlingen de bewijsstukken van uitgaven voor te leggen. Ouders en school moeten voldoende met elkaar communiceren zodat er een volledig inzicht is aangaande schoolrekeningen, zij het voor de details op verzoek van de ouders.

---

⁴⁷ CZB/V/KSO/2004/64

⁴⁸ CZB/V/KSO/2004/38

⁴⁹ CZB/V/KSO/2004/80

3.4. ONEERLIJKE CONCURRENTIE

3.4.1. ALGEMEEN

De Commissie is van oordeel dat de eerlijke concurrentie tussen scholen bestaat uit twee elementen, enerzijds eerlijkheid inzake informatie en publiciteit rond de onderwijsorganisatie en anderzijds eerlijkheid inzake de andere activiteiten van een school.

Een schoolbestuur mag alle mogelijke informatie verstrekken over en publiciteit maken voor haar onderwijs- en opvoedingsaanbod. Andere scholen mogen daarbij niet betrokken worden in de vorm van vergelijkingen, negatieve vaststellingen, aanvallen op, enz.

Een schoolbestuur dient de eerlijke concurrentie ook na te komen in het geheel van zijn werking. De school kan geen handelingen stellen of activiteiten organiseren buiten het onderwijs die strijdig zijn met de wet of hetgeen gebruikelijk is binnen het onderwijsdomein.

3.4.2. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN

Informatie inzake schoolaanbod in de gemeente ⁵⁰

In een basisschool is er een actie van ouders om de kinderen vanuit de kleuterafdeling te laten doorstromen naar het lager onderwijs van dezelfde school en niet naar de lagere school van dezelfde gemeente die geen kleuterafdeling heeft.

Om niet nader bepaalde redenen gebruiken de nieuwe directies niet langer het overleg- en dialoogmodel dat ze vroeger wél hanteerden. Het overleg was er om mogelijke misverstanden op te klaren en ontoelaatbare praktijken wat mededinging betreft, - zowel door rechtstreekse acties van de scholen als onrechtstreekse acties waarbij gebruik gemaakt werd van bepaalde ouders - te voorkomen.

De Commissie stelt voor dat alle betrokken partijen het overlegmodel terug op te nemen, dat hen in het verleden een bepaald harmonieus schools samenleven waarborgde in de gemeente.

Ingeval partijen tot een akkoord komen, zal het protocol van dit akkoord aan de Commissie worden toegestuurd zodat zij er akte van kan nemen.

Ingeval partijen niet tot een akkoord komen, zal de Commissie de zaak verder behandelen in 2005.

---

⁵⁰ CZB/KL/KBO/2004/71

3.5. POLITIEKE ACTIVITEITEN

3.5.1. ALGEMEEN

Politieke propaganda is verboden in een school of centrum. Met politieke propaganda wordt bedoeld de gedragsbeïnvloeding van burgers, leerlingen, personeel om rechtstreeks (verkiezingsbord) of onrechtstreeks (actie door een partij of een organisatie die aanleunt bij een partij) steun te bekomen voor een politieke partij of beweging. Politieke propaganda en politieke activiteiten in de onderwijsinstellingen, door welke persoon of instantie dan ook en ongeacht voor wie bestemd, zijn verboden. Alles wat te maken heeft met politieke verkiezingen moet buiten het domein van de school gehouden worden.

De wetgever heeft een breed verbod op het oog gehad omdat het de bedoeling is dat het onderwijs in alle gevallen neutraal is ten aanzien van elke politieke activiteit. Het breed verbod op politieke activiteiten geldt ten aanzien van het schoolbestuur en de verschillende instanties binnen de school.

Uitzonderingen hierop zijn de vorming tot burgerzin, de syndicale werking ten aanzien van het personeel van de school en het gebruik van schoollokalen door de overheid bij de organisatie van verkiezingen of referenda.

3.5.2. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN

Gemeentelijke manifestaties in een gemeenteschool ⁵¹

Een gebouw waarin onderwijs wordt gegeven is uit zichzelf niet onbeschikbaar voor het organiseren van activiteiten buiten de schooluren. Dat is ook het geval voor een gemeente die haar schoollokalen gebruikt voor activiteiten (bijeenkomst van ouders en jongeren) die behoren tot de gemeentelijke werking. De gemeentelijke activiteiten mogen wel geen aanleiding geven tot een verkapte publiciteitscampagne voor het eigen gemeentelijk onderwijs en evenmin betrekking hebben op politieke propaganda.

In een ander dossier stelt de Commissie dat een activiteit die toegankelijk is voor alle burgers in een stedelijke school (debatten in een stedelijke school), los van enige school- of onderwijsactiviteit, niet strijdig is met het verbod op politieke activiteiten in het onderwijs.

De conclusie is dat een activiteit die toegankelijk is voor alle burgers in een school van een lokale overheid, los van enige actie op het gebied van politiek gedrag of werving van leerlingen, geen politieke activiteit is noch oneerlijke concurrentie ten aanzien van andere scholen.

---

⁵¹ CZB/V/KBO/2004/57 en CZB/KL/KSO/2004/67

Samenstelling werkboek geschiedenis ⁵²

In het concrete geval meent de vragende partij (bestuurslid van een politieke partij) dat de school tijdens een periode van verkiezingen in een werkboek voor het domein geschiedenis onrechtstreeks een politieke partij aanvalt

De school stelt dat zij enkel een sfeerbeeld geeft waarin de gebeurtenissen zich afspelen en dat zij tracht de kinderen ook te laten nadenken over een aantal krasse uitspraken. Dit is gebeurd op een wijze waarbij respect wordt opgebracht voor eenieders mening. Het schoolbestuur stelt dat op desbetreffende bladzijde in het werkboek, rechtstreeks noch onrechtstreeks verwezen wordt naar een politieke partij.

De Commissie stelt vast dat het gaat om een tekst in lesverband waarbij mogelijke ideeën van extreem-rechts worden voorgesteld. De tekst bevat geen melding of verwijzing naar een politieke partij. Het gaat om een korte tekst voor het zesde leerjaar met eenzijdige uitspraken, waarop leerlingen reacties geven en waarbij leraars een vragenlijst hebben ontworpen.

Het is de taak van het onderwijs ervoor te zorgen dat leerlingen de kennis en vaardigheden verwerven om bij te dragen tot en te bouwen aan een democratische samenleving, dat ze voorbereid worden tot het maken van eigen (politieke) keuzes. Een kennismaking met de werking van de democratie en met de fundamentele waarden en rechten die aan een democratische samenleving ten grondslag liggen, vormt dan ook een belangrijk onderdeel van de eindtermen voor het lager en secundair onderwijs.

De concrete invulling van deze eindtermen behoort tot de autonomie van de school. De school bepaalt zelf hoe en met welke activiteiten ze de eindtermen realiseert (vb. het illustratief materiaal). Bovendien heeft de school in haar leerplan de mogelijkheid om naast de eindtermen nog andere eigen pedagogische of andere doelen op te nemen.

De Commissie heeft weliswaar bedenkingen bij de pamfletachtige stijl van de tekst waarvan de toon minder geschikt voorkomt als illustratief leermiddel voor kinderen, maar houdt rekening met de in de regelgeving voorziene lokale autonomie op pedagogisch vlak.

Tenslotte is er de vaststelling dat de betrokken tekst geen stemadvies bevat en in de betrokken school blijkbaar los van verkiezingscampagnes over de jaren heen als illustratief leermiddel gebruikt wordt in het domein geschiedenis. Verder is niet bewezen en wordt ook niet beweerd dat de betrokken tekst buiten schoolverband in de concrete politieke strijd gebruikt is.

---

⁵² CZB/V/KBO/2004/73

3.6. HANDELSACTIVITEITEN

3.6.1. ALGEMEEN

Een bestuur (school, centrum) kan slechts handelsactiviteiten verrichten voor zover deze geen daden van koophandel zijn en zo ze verenigbaar zijn met de onderwijsopdracht.

1. Handelsactiviteiten

a) Geen daden van koophandel

Een handelsactiviteit is volgens de rechtspraak pas een daad van koophandel indien deze in essentie gericht is op persoonlijke verrijking. Winstoogmerk en speculatie maken het wezen zelf uit van de handel. Om een daad van koophandel uit te maken, moet een handelsactiviteit enerzijds behoren tot de lijst van ‘objectieve daden van koophandel’ en anderzijds gericht zijn op persoonlijke verrijking.

De onderwijswetgever heeft expliciet bepaald dat handelsactiviteiten in scholen of centra geen daden van koophandel mogen zijn. Een onderwijsinstelling kan dus geen daad van koophandel verrichten louter en alleen ter verrijking van haar bestuur of ter verrijking van personen die al dan niet als personeelslid bij het onderwijs zijn betrokken. Een bestuur kan echter wel een beperkt vermogensvoordeel (een marginaal winstoogmerk) nastreven ter bekostiging van haar werking.

Het is aan de Commissie zorgvuldig bestuur om uit te maken of een bepaalde activiteit van een bestuur al of niet een daad van koophandel is.

b) De wet op de handelspraktijken geldt

De onderwijsregelgeving definieert niet langer onder welke voorwaarden, aan welke personen en tegen welke prijzen de door scholen geproduceerde voorwerpen mogen worden verkocht of diensten mogen worden geleverd. De betrokken scholen kunnen zelf een handelswijze bepalen, maar rekening houdende met de regelgeving op het gebied van handelspraktijken.

- Ten eerste houdt dit in dat de eerlijke handelsgebruiken moeten gerespecteerd worden. De verkoper mag geen schade toebrengen aan de beroepsbelangen van andere verkopers of aan de belangen van de kopers.

- De handelspraktijkenwet brengt mee dat het schoolbestuur alle informatie geeft aan de kopers. Het schoolbestuur moet de koper te goeder trouw behoorlijke en nuttige informatie geven over de kenmerken van het product of de dienst en de verkoopvoorwaarden.

- Verder is er onder meer nog het verbod op onrechtmatige bedingen. Het gaat hier over het verbod voor een aantal handelingen of verbintenissen tussen verkoper (schoolbestuur) en koper. Zo zijn onder meer verboden: willekeurige prijzen, de verkoper ontslaan van

verantwoordelijkheid inzake verborgen gebreken, afgedwongen aankopen waarbij leerlingen verplicht zijn een product of dienst af te nemen, e.a.

2. Verenigbaar met de onderwijsopdracht

Als tweede voorwaarde wordt gesteld dat de handelsactiviteiten verenigbaar zijn met de onderwijsopdracht van de school of centrum. De "verenigbaarheid" houdt in dat de activiteiten kaderen in de onderwijsopdracht (bijvoorbeeld, de afwerking van het programma of de normale dienstverlening aan de leerlingen) of, indien zij niet rechtstreeks bijdragen tot de verwezenlijking van de onderwijsopdracht, een occasioneel karakter hebben.

Met "occasioneel" komt men terecht bij de vzw-wetgeving. Daar is sprake van bijkomende en bijkomstige winstgevende activiteiten. Deze activiteiten zijn toegelaten indien ze noch de voornaamste bezigheid, noch de voornaamste bron van inkomsten zijn van het schoolbestuur. De bijkomende of bijkomstige activiteiten ondersteunen het schoolbestuur bij haar hoofddoel: onderwijs organiseren.

3.6.2. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN

FitClass : fitnesscentrum in een school

-Beslissing van de Commissie zorgvuldig bestuur ⁵³

Handelsactiviteiten. Een school stelt haar gebouwen kosteloos ter beschikking van de vzw FitClass. De school stelt de lokalen ter beschikking in de bestaande toestand en blijft verder verantwoordelijk voor de toestand van die gebouwen. De overeenkomst wordt voor een periode van vijf jaar afgesloten en wordt behoudens een opzeg van 6 maanden terug verlengd voor vijf jaar. De vzw FitClass beheert het product "FitClass" (vorming, onderhoud en levering toestellen, promotie) en geeft de schoollokalen door aan een BVBA FitClass om buiten de schooluren en schooldagen een commercieel FitClass-centrum uit te baten. Het aantal uren dat het FitClass-centrum voor het publiek open staat, is aanzienlijk : 43 uur per week met uitzondering van de periode van 11 juli tot 8 augustus. Er wordt een deelnameprijs van 300 euro gevraagd. De dienstverlening aan personen van buiten het onderwijsgebied staat centraal, zij het dat onderwijzend personeel en leerlingen van de school ook kunnen gebruik maken van de fitness toestellen.

De Commissie stelt vast dat de school voor lange termijn geen controle meer heeft over haar onderwijslokalen en mogelijk ook over de werking, organisatie, uitbreiding, verdere commercialisatie e.a. van het FitClass-centrum. Daarentegen is het zo dat over een periode van vijf jaar de onderwijsnaden op het gebied van infrastructuur grondig kunnen evolueren : fusie van instellingen, avondonderwijs, tweedekansonderwijs, fluctuaties inzake leerlingen, aanpassing programma's en leerplannen, herschikkingen inzake schoolbestuur e.a.

---

⁵³ CZB/KL/KSO/2004/40

De Commissie vreest dan ook dat het eventueel toepassen van de handelswetgeving binnen de scholen rechtstreeks of onrechtstreeks de schoolbesturen niet meer toelaat de les-, onderwijs- en schoolgebonden activiteiten organisatorisch en op lange termijn ten dienste te stellen van een kwaliteitsvol opvoedings- en leerproces voor leerlingen. Een schoolbestuur heeft op vrijwillige basis de organisatie van het onderwijs op zich genomen en ontvangt hiervoor budgetten van de overheid waardoor het schoolbestuur steeds op autonome wijze voorrang moet kunnen geven aan de organisatie van het onderwijs. Het permanent uitoefenen van handelsactiviteiten op basis van de handelshuur, in rechte of in feite, is dan ook niet verenigbaar met de onderwijsopdracht.

De aanwezigheid van de apparatuur in de gebouwen kan in beperkte mate een voordeel zijn voor de organisatie van de lichamelijke opleiding. De Commissie wijst op de eindtermen en ontwikkelingsdoelen lichamelijke opvoeding in het secundair onderwijs. Voor het secundair onderwijs is de opdracht van het vak lichamelijke opvoeding de leerlingen voor te bereiden om met voldoende kritische zin deel te nemen aan en hun weg te vinden in de bewegingscultuur. Onder bewegingscultuur wordt begrepen spel, sport, dans, lichaams- en fitnesscultuur. Het vak lichamelijke opvoeding op een secundaire school beoogt evenwel een meervoudige en veelzijdige bewegingsbekwaamheid van de leerlingen. Het vak lichamelijke opvoeding heeft te maken met het verbreden en verdiepen van een hele reeks motorische competenties en vaardigheden in de meest diverse bewegingsgebieden : atletiek, gymnastiek, dans, expressie, zwemmen, spel, sport, zelfverdediging, natuurgebonden activiteiten of andere verantwoorde bewegingsgebieden. Fitness en/of FitClass kunnen dus maar een beperkt onderdeel vormen van het vak lichamelijke opvoeding.

Uit deze beperkte rechtstreekse weerslag op het schoolleven inzake onderwijsprogramma en daartegenover de al vermelde omvangrijke tijdsbezetting van de lokalen door FitClass blijkt opnieuw het dominant commerciële karakter van de overeenkomst.

De Commissie besluit dat een aantal partijen contractueel verbonden zijn met de VZW die in werkelijkheid als tussenschakel optreedt voor de commercialisatie van een bepaalde dienst of product. Die juridische constructies situeren zich binnen een onderwijsomgeving die een grondige verschillende maatschappelijke context en duidelijk andere doelstellingen heeft.

Reclame. Verder stelt de Commissie vast dat via een rondschrijven van de directie aan de ouders en leerlingen van de betrokken school met promotie voor het product “FitClass” meegewerkt wordt aan publiciteit voor één bepaald product in de regio, met uitsluiting van andere gelijkwaardige aanbiedingen. Tevens is aangetoond dat via de media publiciteit wordt gevoerd voor deze handelsactiviteit waarbij de naam van de school wordt vermeld als deelnemer.

De reclame door een schoolbestuur voor een fitnesscentrum ingebouwd in de eigen schoolgebouwen is in strijd met de decretale bepalingen inzake de pedagogische en de onderwijskundige taken en doelstellingen van de school en de objectiviteit, geloofwaardigheid en onafhankelijkheid van de onderwijsinstelling.

Concurrentie. Daarnaast is er de handelspraktijkenwet die bepaalt dat het verboden is daden te stellen die strijdig zijn met de eerlijke handelsgebruiken en waardoor andere verkopers geschaad worden in hun beroepsbelangen (Artikel 93 van de wet van 14 juli 1991 inzake handelspraktijken).

De Commissie stelt vast dat door het toekennen door de overheid van werkingsbudgetten bestemd voor de school, een handelsorganisatie ingeplant in de school niet dezelfde werkingskosten kan hebben inzake o.a. oprichten, huur, energie of onderhoud van gebouwen als een onafhankelijke verkoper. De kostenstructuur van de verzoekende partij die een onafhankelijk fitnesscentrum uitbaat, zal in vergelijking met die van een fitnesscentrum en/of FitClass ingeplant in een school met gratis terbeschikkingstelling van lokalen, beduidend hoger zijn en derhalve de concurrentie vervalsen.

De Commissie is verder niet overtuigd van de relevantie van de beweerde eigen aard van het initiatief van FitClass. Ook al is het concept op zich allicht innoverend en misschien wel verschillend van de klassieke fitnessconcepten, in wezen gaat het, naar het oordeel van de Commissie om het tegen betaling in een commerciële context werken aan de verbetering van de lichamelijke conditie, wat algemeen gezegd ook de doelstelling is van andere fitnesscentra.

Openstellen van schoolgebouwen. De Commissie neemt tenslotte kennis van de standpunten in het Vlaams Parlement over het meer openstellen van schoolgebouwen. Er werd een pleidooi gehouden om in schoolgebouwen meer kansen te voorzien voor de gemeenschap onder de vorm van onderwijsactiviteiten en het verenigingsleven : open leercentrum, sportverenigingen, verhuren aan de gemeente voor het lokaal verenigingsleven, jeugdorganisaties, e.a. (Vlaams Parlement, Stuk 1752, 13 juni 2003)

-Beslissing Vlaamse Regering ⁵⁴

De Vlaamse Regering heeft de beslissing van de Commissie zorgvuldig bestuur inzake FitClass vernietigd. De volgende beslissing is in de plaats gekomen.

Handelsactiviteiten. De permanente installatie van fitnessapparatuur door FitClass in een school is geen ongeoorloofde handelsactiviteit en verenigbaar met de onderwijsopdracht.

Geen handelshuur

Uit de overeenkomst tussen het schoolbestuur en FitClass kan afgeleid worden dat de laatste er zich toe verbindt een 'huurprijs' te betalen. Het lokaal wordt niet kosteloos ter beschikking gesteld. Er wordt wel degelijk een tegenprestatie in natura gevraagd. Zoals het schoolbestuur aangeeft, bestaat deze tegenprestatie in natura uit het inrichten van de lokalen met fitnessapparatuur, het ter beschikking stellen van deze ruimte met toestellen voor leerlingen tijdens de lessen, het opleiden van de leerkrachten lichamelijke opvoeding en de korting voor personeelsleden van de school om gebruik te maken van FitClass.

De wet betreffende de handelshuur is van toepassing op de huur van onroerende goederen, die hetzij vanaf gebruik door de huurder, hetzij krachtens een overeenkomst door de huurder in hoofdzaak aangewend worden voor het uitoefenen van een kleinhandel of voor het bedrijf van een ambachtsman die rechtstreeks in contact staat met het publiek.

Volgende voorwaarden zijn hierbij belangrijk:

- het moet gaan om een huurovereenkomst van een onroerend goed ;
- de hoofdzakelijke bestemming tot kleinhandel of bedrijvigheid van een ambachtsman ;
- de eensgezindheid van de partijen over die bestemming.

---

⁵⁴ Beslissing van de Vlaamse Regering van 30 april 2004 houdende het beroep tegen de beslissing van de Commissie zorgvuldig bestuur CZB/KL/KSO/2004/40 van 5 januari 2004.

Een eerste voorwaarde bestaat erin dat het om een huurovereenkomst moet gaan van een onroerend goed. Het gaat hier wel degelijk om een verhuur van onroerend goed waarvoor een prijs betaald wordt door de huurder aan de eigenaar.

De tweede voorwaarde omhelst de bestemming van het goed. Wanneer het verhuurde goed bestemd is voor het drijven van een kleinhandel zijn volgende subvoorwaarden belangrijk.

Ten eerste dient het te gaan om handelaars, overeenkomstig het Wetboek van Koophandel. Daarbij gaat het niet enkel om de verkoop van waren, maar ook om de levering van diensten. Bovendien moet het gaan om een kleinhandelaar, wat een feitenkwestie is.

Ten tweede moet er een bijna fysiek contact zijn met het publiek. Dit wil zeggen dat de betrokkene in hoofdzaak zijn prestaties in het klein verstrekt aan het publiek. Bovendien moet het cliënteel in hoofdzaak tot stand komen door 'contact met' het publiek.

Ten derde moet het contact tot stand komen met het 'publiek'. Onder publiek moet dan worden verstaan 'de gaande en de komende man'. Ten vierde en ten slotte is vereist dat de kleinhandelszaak in hoofdzaak in het gehuurde pand wordt uitgebaat en dat het een werkelijke bestemming is die effectief verwezenlijkt wordt.

In dit dossier wordt niet aan deze tweede voorwaarde voldaan. Het 'contact met' het publiek komt niet tot stand in het lokaal binnen het schoolcomplex, dat enkel toegankelijk is voor betalende leden. Het cliënteel van FitClass komt met andere woorden elders tot stand dan in het gehuurde onroerende goed. Uit deze rechtmatigheidsbeoordeling kan geconcludeerd worden dat de huurovereenkomst tussen het schoolbestuur en de vzw FitClass geen handelshuur is.

Wat de tweede overeenkomst betreft, deze tussen de vzw FitClass en de BVBA FitClass, kan enkel gesteld worden dat de Commissie zorgvuldig bestuur niet bevoegd is om daarover een rechtmatigheidsbeoordeling uit te oefenen. De bevoegdheid van de Commissie is beperkt tot onderwijsinstellingen. Niets belet de belanghebbenden om de bevoegde rechter aan te spreken om zich over deze tweede overeenkomst uit te spreken.

Geen daden van koophandel

De onderwijsregelgeving bepaalt in eerste instantie dat een school handelsactiviteiten kan verrichten op voorwaarde dat het niet om daden van koophandel gaat. Een handelsactiviteit is pas een daad van koophandel in de zin van het Wetboek van Koophandel indien deze in essentie gericht is op persoonlijke verrijking.

Hier is geen sprake van een winstoogmerk in hoofde van de onderwijsinstelling. Door het aanbieden van het lokaal aan de vzw FitClass, streeft de school geen winst na. Dit betekent niet dat de school geen voordeel haalt uit het ter beschikking stellen van deze lokalen. De school beschikt tijdens de lessen over fitnessapparatuur die gebruikt kan worden tijdens de lessen lichamelijke opvoeding, terwijl FitClass gratis in de nodige opleiding van de leerkrachten lichamelijke opvoeding voorziet zodat deze kunnen instaan voor het correct gebruik van de apparatuur.

Verenigbaar met onderwijs

De onderwijsregelgeving stelt vervolgens dat de handelsactiviteiten in scholen verenigbaar moeten zijn met de onderwijsopdracht van de instelling. De activiteiten uitgeoefend door de onderwijsinstelling voldoen aan dit criterium.

Enerzijds blijkt dat de school op een voldoende en proportionele wijze de controle behoudt over haar onderwijsinfrastructuur, met de nodige garanties om de evoluties inzake onderwijsnoden inzake infrastructuur te kunnen opvangen. Het ter beschikking stellen van één lokaal doet daar geen afbreuk aan.

Anderzijds is er een voordeel, waarbij de omvang in het midden gelaten wordt, voor de organisatie van het vak lichamelijke opvoeding.

Reclame. De decretale principes inzake reclame en sponsoring zijn geschonden doordat het schoolbestuur reclame voert voor één enkel product of organisatie.

Het behoort niet tot de taak van een school om als tussenpersoon te dienen bij het organiseren van publiciteit met als bedoeling een welbepaalde organisatie aan te prijzen. De gevolgde praktijk om reclame te maken voor één bepaalde organisatie "FitClass" kan daardoor de objectiviteit en de onafhankelijkheid van de school in het gedrang brengen. Publiciteit door de school voor FitClass via een rondschriven aan ouders en leerlingen of via de media is strijdig met de decretale bepalingen inzake reclame.

Of FitClass al dan niet vergelijkbaar is met enig ander product, doet niets af van het feit dat de school een appreciatie uitspreekt over of een standpunt inneemt ten aanzien van FitClass, wiens programma of project buiten de normale dienstverlening van de school valt en niet in rechtstreeks verband staat met het schoolleven. Dit staat haaks op de objectiviteit en onafhankelijkheid van de school ten opzichte van de globale fitnesssector.

Concurrentie. De Vlaamse Regering stelt dat de school geen oneerlijke concurrentie voert ten opzichte van andere onderwijsverstrekkers.

De Commissie zorgvuldig bestuur is bevoegd om een rechtmatigheidsbeoordeling uit te spreken over feiten die mogelijk oneerlijke concurrentie inhouden ten opzichte van andere onderwijsverstrekkers. De propaganda voor een bepaald onderwijs moet objectief blijven en geen gebruik maken van aanvallen tegen een ander onderwijs. In deze zaak wordt in geen enkel middel in eerste aanleg noch in beroep gevraagd hierover een uitspraak te doen.

De Commissie is echter niet bevoegd om het project FitClass te toetsen aan de wet van 14 juli 1991 betreffende handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument. Om een uitspraak te bekomen of het project al dan niet strijdig is met de eerlijke gebruiken (artikel 93 Wet Handelspraktijken), dienen de belanghebbenden zich te wenden tot het bevoegde rechtscollege.

Verkoop van onderwijsmateriaal door scholen ⁵⁵

De verkoop door een schoolbestuur van onderwijsmateriaal (boeken, uniformen, e.a.) is aanvaardbaar, maar houdt niet in dat de ouders kunnen worden verplicht ze aan te kopen in de school of een aanleunende vereniging. Het is evident dat de aankoopwijze en de prijzen ter sprake komen in de participatieorganen en terug te vinden zijn in de bijdrageregeling.

Het is wellicht zo dat een gegroepede en gestandaardiseerde aankoop door de school over verschillende jaren bij grotere handelszaken een voordelige kostprijs oplevert. Deze kostprijs is niet vergelijkbaar met de eenmalige aankoop van één exemplaar met voorgeschreven kenmerken bij een lokale handelszaak. Het is dus commercieel logisch dat er een duidelijk prijsverschil is.

De scholen dienen bij het verkopen van onderwijsmateriaal minstens de aankoopprijs aan te rekenen en eventuele inkomsten komen ten goede van aankopen voor een voorraad of ter ondersteuning van de onderwijsopleiding. Aan de andere kant kan de kostprijs voor onderwijsmateriaal niet zo oplopen dat deze een direct of indirect inschrijvingsgeld vormt.

---

⁵⁵ CZB/V/KSO/2004/79

3.7. RECLAME EN SPONSORING

3.7.1. ALGEMEEN

- Een schoolbestuur dat reclame toelaat in het basisonderwijs, waakt erover dat:

1° de verplichte onderwijsactiviteiten en de leermiddelen vrij blijven van reclameboodschappen;

2° de facultatieve onderwijsactiviteiten vrij blijven van reclameboodschappen, behoudens de sponsorvermelding;

3° reclameboodschappen kennelijk niet onverenigbaar zijn met de pedagogische en onderwijskundige taken en doelstellingen van de school;

4° reclameboodschappen de objectiviteit, de geloofwaardigheid, de betrouwbaarheid en de onafhankelijkheid van de school niet in het gedrang brengen.

De sponsorvermelding uit 2° is onderworpen aan de beperkingen van 3° en 4°.

De regelgeving spreekt zich niet uit over de plaats van sponsoring binnen de leermiddelen en onderwijsactiviteiten.

De regelgeving stelt wel dat een basisschool geldelijke en niet-geldelijke ondersteuning die niet afkomstig is van een overheid (sponsoring) mag aannemen. Dit moet in het schoolreglement aangegeven staan. Dit betekent dat een basisschool sponsoringinkomsten mag verzamelen en over de visie overleg pleegt in de participatieorganen.

- Een bestuur verantwoordelijk voor andere onderwijsniveaus dat reclame of sponsoring toelaat, waakt erover dat:

1° de leermiddelen vrij blijven van reclameboodschappen;

2° alle onderwijsactiviteiten vrij blijven van reclameboodschappen, behoudens de sponsorvermelding;

3° reclame- en sponsoringboodschappen kennelijk niet onverenigbaar zijn met de pedagogische en onderwijskundige taken en doelstellingen van de instelling;

4° reclame en sponsoringboodschappen de objectiviteit, geloofwaardigheid, de betrouwbaarheid en de onafhankelijkheid van de instelling niet in het gedrang brengen.

De sponsorvermelding uit 2° is onderworpen aan de beperkingen van 3° en 4°.

De regelgeving spreekt zich niet uit over de plaats van de sponsoring binnen de leermiddelen en onderwijsactiviteiten. In principe zijn sponsoringinkomsten wel mogelijk.

- Voor reclame en sponsoring geldt ook nog de regeling op het gebied van handelswetgeving.

3.7.2. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN

Sponsorvermelding bij leer- en spelpakket ⁵⁶

De onderwijsregelgeving voorziet een uitzondering op het verbod op reclameboodschappen bij facultatieve activiteiten in het basisonderwijs. Er mag sponsorvermelding zijn. De sponsorvermelding moet wel verenigbaar zijn met de pedagogische en onderwijskundige taken en doelstelling van de school. De school mag haar objectiviteit en onafhankelijkheid niet in het gedrang brengen.

De Commissie stelt enerzijds vast dat een leer- en spelpakket betreffende energie niet direct aansluit op een eindterm of ontwikkelingsdoel in het basisonderwijs. Het gebruik van dergelijk pakket situeert zich dan ook in de aanvullende facultatieve onderwijsactiviteiten.

Anderzijds blijkt dat er geen reclameboodschappen, bedrijfslogo e.a. aanwezig zijn. Het voorgestelde lees- en spelmateriaal betreffende energie bevat een sponsorvermelding en heeft niet als doelstelling de naambekendheid van het betrokken energiebedrijf door reclameboodschappen te verhogen.

Het voorgestelde pakket van het betrokken energiebedrijf kan door de basisscholen gebruikt worden omdat er enkel een sponsorvermelding is.

Sponsoring bij een schoolbus/schoolwebsite/schoolblad ⁵⁷

Een schoolbus maakt niet direct deel uit van het opvoedings- en onderwijsproces in strikte zin en kan ondergebracht worden bij de facultatieve schoolactiviteiten.

De schoolbus dient ongeacht de eigenaar of de organisator vrij te zijn van commerciële reclameboodschappen. De vrees bestaat dat reclame op een schoolbus voor één bepaald bedrijf of merk in strijd kan zijn met de decretale principes inzake objectiviteit, geloofwaardigheid en betrouwbaarheid.

Een sponsorvermelding is aanvaardbaar. Door de mededeling niet tot de buitenwereld te richten, maar te beperken tot de gebruikers van de school en de schoolbus, kan men vermijden dat een aanvaardbare sponsorvermelding echte reclame zou worden. Er mag melding gemaakt worden van de namen of merknamen van zelfstandigen, verenigingen of bedrijven die tot de aankoop van de schoolbus hebben bijgedragen. De sponsorvermelding kan binnenin de bus en in de school maar dan wel niet in de klaslokalen waar de noodzakelijke opvoedings- en onderwijsactiviteiten doorgaan.

Dezelfde redenering geldt voor de schoolwebsite en het schoolblad : geen commerciële reclameboodschappen, maar wel een louter vermelden van de sponsor.

Voorafgaand aan het toelaten van eventuele sponsorvermeldingen dient het schoolbestuur overleg te plegen in de participatieorganen over het te voeren schoolbeleid op het gebied van sponsoring. Het schoolreglement dient de conclusies van dit overleg te bevatten.

---

⁵⁶ CZB/V/KBO/2004/68

⁵⁷ CZB/V/KBO/2004/44, CZB/V/KBO/2004/55 en CZB/V/KBO/2004/59

Reclame bij schoolpublicaties buiten het onderwijs ⁵⁸

Naast het schoolblad is er allerlei drukwerk waarbij de school eenmalige activiteiten onder de aandacht wenst te brengen die niet direct met opvoeden en leren binnen het onderwijsprogramma verband houden, zoals schoolfeesten, tentoonstellingen, eetfestijnen, toneel- en cultuuravonden e.a. Hier kan commerciële reclame en sponsoring mits respect voor de decretale principes : onder meer de verenigbaarheid met de doelstellingen van de school en behoud van de objectiviteit, geloofwaardigheid en onafhankelijkheid.

Sponsorvermeldingen bij activiteiten oudervereniging ⁵⁹

Een oudervereniging kan reclame- en sponsoringboodschappen gebruiken bij facultatieve schoolactiviteiten die los staan van het noodzakelijke onderwijsprogramma inzake leren en opvoeden.

Activiteiten zoals een kalender, tafelonderlegger, publiciteitsbord vallen buiten wat noodzakelijk is in het kader van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen. Een kalender samenstellen door de leerlingen behoort tot de facultatieve onderwijsactiviteiten waar sponsorvermelding kan, wat een beperking inhoudt tot het louter vermelden van een bedrijf, zelfstandige of organisatie. Voor zover het in klasverband plaatsgrijpt, zijn commerciële reclameboodschappen niet aanvaardbaar.

Een pannenkoekenbak en een reclamebord zijn gesitueerd volledig buiten het noodzakelijke onderwijsprogramma inzake leren en opvoeden en dus zijn commerciële reclame- en sponsoringboodschappen hier toegelaten.

Het is echter wenselijk dat die school bij commerciële reclame- en sponsoringboodschappen de decretale principes terzake nakomt : de reclame is kennelijk niet onverenigbaar met de pedagogische en onderwijskundige taken en doelstellingen van de school en de objectiviteit, de geloofwaardigheid, de betrouwbaarheid en de onafhankelijkheid komen niet in het gedrang.

Naast de decretale principes dient er een beslissing van het schoolbestuur te zijn over het reclamebeleid die besproken is in de participatieorganen.

Rugzakje met bedrijfslogo's ⁶⁰

Scholen worden gevraagd op vrijwillige basis mede te werken aan de verkoop aan ouders van appels in een rugzakje. De financiële ondersteuning zou mede gedragen worden door logo's van commerciële bedrijven te vermelden op sommige draagriemen van de rugzak.

Het uitdelen van rugzakjes buiten de lestijden maakt niet direct deel uit van het opvoedings- en onderwijsproces in strikte zin en kan ondergebracht worden bij de aanvullende facultatieve schoolactiviteiten. Het betreft dus geen reclame of

---

⁵⁸ CZB/V/KBO/200/59

⁵⁹ CZB/V/KBO/2004/74

⁶⁰ CZB/V/KBO/2004/60

sponsorvermeldingen bij verplichte onderwijsactiviteiten, leermiddelen of didactisch materiaal.

De regelgeving laat wel toe dat buiten de leermiddelen en onderwijsactiviteiten en met respect voor de decretale en wettelijke principes betreffende reclame en handelspraktijken, een individuele school personeel, tijd en ruimte beschikbaar maakt voor een campagne voor gezonde voeding met sponsorvermelding door diverse bedrijven.

De decretale principes betreffende reclame vereisen een verenigbaarheid met de doelstellingen van de school en het behoud van de objectiviteit, geloofwaardigheid en betrouwbaarheid van de school. Hierdoor kan een schoolbestuur moeilijk meewerken aan een campagne met logo's van bedrijven of producten die als het om voedingswaren gaat, niet beantwoorden aan de principes van een geregelde en gezonde voeding.

In het project is ook duidelijk naar voor gekomen dat er geen sprake is van het mengen van reclame en informatie en dat de bedrijfslogo's niet manifest aanwezig zijn op de rugzak.

De conclusie van de Commissie is dan ook dat een schoolbestuur na het doorlopen van het participatieproces vrijwillig kan beslissen om buiten de tijd besteed in het kader van eindtermen en ontwikkelingsdoelen, mede te werken aan een actie die zich situeert in de context van een ruim erkend maatschappelijk doel.

Hierbij mag in scholen een rugzak verdeeld worden met een centraal logo over de actie en waarbij op de draagriemen op discrete en eenmalige wijze bedrijfslogo's zijn aangebracht van bepaalde sponsorbedrijven wier producten of diensten geen afbreuk doen aan het doel en de zin van de gevoerde actie.

De Commissie vraagt het schoolbestuur wel overleg te plegen met personeel en ouders over het te voeren schoolbeleid ter zake. Het is aan de lokale onderwijsgemeenschap om enerzijds de bijkomende taakbelasting naast onderwijs in te schatten en anderzijds de omgang met reclame en sponsoring af te spreken.

Reclame en sponsoring bij onderwijstijdschriften ⁶¹

De onderwijsregelgeving stelt dat wat in ruime zin tot de leermiddelen en onderwijsactiviteiten behoort, in het basis- en secundair onderwijs volledig vrij moet blijven van reclameboodschappen. Dit betekent dat tijdschriften die duidelijke commerciële reclameboodschappen bevatten niet in het noodzakelijke onderwijsprogramma als leermiddel mogen worden gebruikt.

Tijdschriften die commerciële reclameboodschappen bevatten, kunnen door het schoolbestuur wel worden gebruikt in het kader van facultatieve activiteiten die niet behoren tot het noodzakelijke onderwijsprogramma inzake leren en opvoeden.

---

⁶¹ CZB/V/GZ/2004/63

DEEL IV. BIJLAGE

4.1. Samenstelling van de Commissie (BVR van 19 augustus 2004)

Art. 1. De heer Ernest DUYS, emeritus kamervoorzitter Arbeidshof, wordt aangesteld als voorzitter van de Commissie zorgvuldig bestuur.

Art. 2. Worden aangesteld als effectieve en plaatsvervangende leden van de kamer van de Commissie zorgvuldig bestuur, bevoegd voor het basisonderwijs:

1° Effectief lid: Walter COOLS, met als plaatsvervangers: Luc MUYLAERT, Riki PINXTEN, Jozef SCHOOLS,

2° Effectief lid: Nele WILLEMS, met als plaatsvervangers: Paul DE WINNE, Marc Henry CORNELY, Francis DERYCKERE,

3° Effectief lid: Raf VERSTEGEN, met als plaatsvervangers: Etienne BECUWE, Ann BECKERS,

4° Effectief lid: Jean DUJARDIN, met als plaatsvervangers: Etienne BECUWE, Ann BECKERS.

Art. 3. Worden aangesteld als effectieve en plaatsvervangende leden van de kamer van de Commissie zorgvuldig bestuur, bevoegd voor het secundair onderwijs, de centra voor leerlingenbegeleiding, het deeltijds kunstonderwijs en het volwassenenonderwijs;

1° Effectief lid: Luc MUYLAERT, met als plaatsvervangers: Walter COOLS, Jozef SCHOOLS, Riki PINXTEN,

2° Effectief lid: Marc Henri CORNELY, met als plaatsvervangers: Nele WILLEMS, Paul DE WINNE, Francis DERYCKERE,

3° Effectief lid: Raf VERSTEGEN, met als plaatsvervangers: Etienne BECUWE, Ann BECKERS,

4° Effectief lid: Jean DUJARDIN, met als plaatsvervangers: Etienne BECUWE, Ann BECKERS.

4.2. Overzicht van de adviezen en beslissingen in 2004

- CZB/KL/KSO/2004/38: Bijdrage voor een fuif door leerlingen
- CZB/V/KBO/2004/39: Basisonderwijs: Bijdrage voor reftergebruik
- CZB/KL/KSO/2004/40: Secundair onderwijs: Permanent fitnessprogramma in schoollokalen
(Beslissing vernietigd door de Vlaamse Regering)
- CZB/KL/KSO/2004/41: Secundair onderwijs: Bijdrage voor administratieve kosten
- CZB/KL/KSO/2004/42: Politieke bijeenkomsten in een onderwijsinstelling
- CZB/V/KSO/2004/43: Secundair onderwijs: Bijdrage telefonie en communicatie
- CZB/V/KBO/2004/44: Reclame en sponsoring schoolbus
- CZB/V/KBO/2004/45: Basisonderwijs: Bijdrage voor middagtoezicht en voedingsproducten
- CZB/KL/GZ/2004/46: Politieke uitspraken van jongeren in Maks
- CZB/V/KBO/2004/47: Kost voor revalidatieprestaties in gewoon basisonderwijs
- CZB/V/KSO/2004/48: Kost voor arbeidsgeneeskundig onderzoek bij leerling-stagiairs
- CZB/KL/KBO/2004/49: Basisonderwijs: Voorafgaande bijdrage voor onderwijsactiviteiten
- CZB/V/KBO/2004/50: Basisonderwijs: Bijdrage voor leerlingenvervoer
- CZB/V/KBO/2004/51: Basisonderwijs: Solidariteitsbijdrage door ouders
- CZB/V/KBO/2004/52: Basisonderwijs: Wijzigingen van de bijdrage tijdens het schooljaar
- CZB/V/KSO/2004/53: Secundair onderwijs: Bijdrage voor kosten opendeurdagen
- CZB/V/KSO/2004/54: Kost voor diploma-attest
- CZB/V/KBO/2004/55: Reclame en sponsoring schoolwebsite
- CZB/V/KBO/2004/56: Basisonderwijs: Overheidssubsidie voor vrije keuzeleerlingen en een busbijdrage

- CZB/V/KBO/2004/57: Gemeentelijke manifestaties in een gemeenteschool
- CZB/V/KBO/2004/58: Basisonderwijs: Indirecte kosten voor sneeuwklassen
- CZB/V/KBO/2004/59: Reclame en sponsoring voor schoolblad of eenmalig drukwerk
- CZB/V/KBO/2004/60: Rugzakje met logo's
- CZB/V/KBO/2004/61: Secundair onderwijs : anonieme klacht inzake bijdrageregeling
- CZB/V/KBO/2004/62: Basisonderwijs: Korting op de bijdrage door handelsactiviteiten
- CZB/V/GZ/2004/63: Reclame in onderwijstijdschriften
- CZB/V/KSO/2004/64: Secundair onderwijs: Bijdrage voor kopies
- CZB/V/KSO/2004/65: Secundair onderwijs: Bijdrage voor leermiddelen
- CZB/KL/KSO/2004/66: Maaltijden in onderwijsinstelling
- CZB/KL/KSO/2004/67: Debatten in stedelijke school
- CZB/V/KBO/2004/68: Leer- en spelpakket opgesteld door een energiebedrijf
- CZB/V/KSO/2004/69: Adres politieke mandataris op schooladres
- CZB/V/KSO/2004/70: Bijdrage voor gereedschap en machines
- CZB/KL/KBO/2004/71: Concurrentie inzake aantrekken leerlingen
- CZB/V/KSO/2004/72: Bijdrage voor elektronische betaalsleutel
- CZB/V/KBO/2004/73: Samenstelling syllabus geschiedenis
- CZB/V/KBO/2004/74: Sponsorvermeldingen bij activiteiten oudervereniging
- CZB/V/KBO/2004/75: Basisonderwijs: Bijdrage voor geïntegreerde werkweek
- CZB/V/KSO/2004/76: Secundair onderwijs: Aankoop rekenmachine
- CZB/V/KSO/2004/77: Secundair onderwijs: Bijdrage voor leermiddelen en andere
- CZB/V/KBO/2004/78: Basisonderwijs: Bijdrage voor verzendingskosten
- CZB/V/GZ/2004/79: Verkoop onderwijsmateriaal door scholen

- CZB/V/KSO/2004/80: Secundair onderwijs: Bijdrageregeling en gebruik van leermiddelen
- CZB/V/KSO/2004/81: Secundair onderwijs: bijdrage leerlingenverzekeringen en schooladministratie
- CZB/V/KSO/2004/82: Secundair onderwijs: Bijdrage voor huren sporthal en vervoerskosten
- CZB/V/KBO/2004/83: Basisonderwijs: Bijdrage voor een gesplitste schoolrekening